

házban is vívott ki sikert. Itt 1862-ben adták «Nincs mama» czimmet egy kis vigjátékát s ettől fogva darabjainak hosszu sora került bemutatásra fővártba a Nemzeti és a Népszínházban. «Nincs Mama» volt első műve, mely színpadra került, utána «Ádám és Éva», «Egy szellemű hölgy» vigjátékai adtak elő a Nemzeti Színházban, s az utóbbi sokáig maradt műsoron.

Nem a nagy társadalmi kérdések, nem a viharos összeütközések érdeklik Berczik Árpádot. Műveiben a fővárosi és a vidéki életet igyekszik feltüntetni, kiválasztva azokat a visszasságokat, melyek jellemzések és azokat az alakokat, kik e felszágok képviselői s mint ilyenek, tipikusokká lettek. A politikai elvtelenség, az ostromozást kihívó visszasságok, a szereplés hiúsága és más gyarlóságok hálás témákká szolgálnak neki. Gúnyja mindazáltal soha sem sértő, de mindig mulattató. A nagyvilág léha világát találon eseteli «A svihákok» című vigjátékában, a «Házastők» derűs, kacagató jeleneteiben az asszonyok kicsinyes, házi és családi politikáját leplezi le; ugyanezt a kicsinyes, önző vetélkedést, gazdag kérés-fogdosást gúnyolja a igazi értékekre a «Peterdi csatá»-ban. Szerencsés témája által kiválik «A jótékony célra» című vigjátéka, mely a növegyetek fontoskodó szereplőit teszi nevetségessé. Erősebb színekkel rajzolja a kapaszokodók, a stréberek elszánt csapatját «A protekció»-ban, mely mint a mai napok szatirikus korrajza, értékes, míg «A bálkirálynő»-ben a hozományvadászatokat állítja pellengérré. Ime, mennyi hálás tárgy, mennyi társadalmi árnyoldal, az alakoknak mily nagy sokasága! És Berczik Árpád mindig példás gondnal, mindig a színpadi hatás és az irodalmi érték összeegyeztetésével adott drámai formát társadalmi szatiráinak. Ritkaság nála, hogy félreismerje a közönség divatos ízlését. «A mai divat» és «A papa» című vigjátékaiban, melyekkel pályadíjakat nyert, oly jelenségeket gúnyol, melyeken a közönség nem akart nevetni, pedig az író szatirája itt is találó.

A népszínművet is kiváló sikerrel műveli Berczik, ha nem is abban az irányban, a melyben elődei oly magas színvonalra emelték. Megpróbálta, mint lehetne új elemeket belevinni e műfajba, mely már a modorosság posványába kezdett fúlni. Igazi érdemeket szerzett e téren is. Tóth Ede és Csepregy Ferenc mellett ő magaslík ki legjobban néhány jeles alkotásával. A néprajzi elemeket, melyekkel Almási Tihamér, Follinus Aurél és újabban Gézy István tarkítani igyekeznek a hazai népeletet, Berczik Árpád sokkal korábban belevitte e műfajba. Tanulmányozta a székel szólásokat, mondákat és a göcseji nyelvjárást is, hogy nyelve mennél természetesebb lehessen, mint a «Székelyföldön» című darabjában. Majd a népszínmű társadalmi színvonalát próbálta emelni, mint a «Parasztkisasszony»-ban és a «Postás Klári»-ban, belevonta a fővárosi népeletet, mint «A veteránok»-ban. De egészen új eszközöket is karolt föl, mint «Az igmándi kis pap»-ban, mely valóságos mintája, mint lehet a falusi és a fővárosi társadalom ellentétes elemeit összeolvasztani. E műveiben sem hátszása a sallangost, a póriást, hanem szerencsésen összeköti a természetességet s a népieset az irodalmi ízléssel. Különösen az utóbb említett népszínműve, a nagyralátó kántor apa és kisap fia, ki bizony nem püspök, hanem boldog férj lesz, — a legkedvesebb művek egyike egész drámai irodalmunkban.

Mint novellairó is a humor köréből veszi a

fűszert és a hangulatot jól szerkesztett történeteihez, melyeknek meséje mindig változatos, ép úgy, mint színdarabjaié. A saját élete annál kevesebb változatosságot mutat. A hivatal és az irodalom szolgálatában töltötte el ifjúságát, férfikorát, s boldog házasság révén, szerető hitves mellett, kit a «saját Lizájá»-nak nevez, nézi a világ tarka komédiáját.

Kevés írónk életrajzához kell oly kevés adat, mint az övéhez. Temesvárt született, 1842-ben július 8-án. Családja, mely a «jászói» előnevet viseli, a régi nemes családok közé tartozik és Ungmegyéből származik. A költő édes atyja eleinte a temesvári káptalan levéltárnoka volt, később a megyéhez ment át, melynek levéltárát példás rendben tartotta. Maga is szeretete az irodalmat s a fiát nagy gondnal nevelte és taníttatta. A fiatal Berczik szülővárosában kezdte iskoláit, s midőn Pesten elvégezte az egyetemet, alig 22 éves korában, 1864-ben a helytartótanácsnál lett tisztviselő, majd gróf Andrassy Gyula miniszterelnöksége alatt az 1868-ban alakított sajtóosztályban kapott alkalmazást. Hivatalában folyvást emelkedett. Már 1872-ben maga vette át annak vezetését s osztálytanácsossá, majd czimzetes miniszteri tanácsossá, míg ez évben valóságos miniszteri tanácsossá nevezte ki a király. Kiváló érdemeit, melyeket, mint a sajtóosztály főnöke szerzett, azzal is elismerte a király, hogy a harmadosztályú vaskoronarenddel és Lipóttal renddel tüntette ki.

Mint író is sokféle kitüntetés érte Bercziket, elismerésül azoknak a kiváló sikereknek, melyeket nemcsak sokoldalúságával, hanem erős tehetségével is aratott. A Kisfaludy-Társaság még 1873-ban választotta tagjai sorába, a Tud. Akadémia pedig 1888-ban levelező tagjává. Mindkét intézetben számos felolvasást tartott, bemutatva egy-egy színművének valamelyik felvonását, vagy humoros novelláival kacagtatva meg a hallgatóságot. Mint akadémiai bíráló a Teleki-, Karácsonyi- és Kóczán-féle pályadíjak odaítélésakor soha sem volt fukar; az új tehetségek biztató kísérleteit jóakarattal ítélte meg.

Berczik Árpád mindig az életből és mindig a saját nemzete életéből merít; nem a múlt divat, hanem a jelen nemzedék írója. Ebben van Berczik Árpádnak az ereje és ez biztosítja műveinek jövőjét.

Prém József.

BÚCSÚ A NAGYKOVÁCSI ERDŐTŐL.

Dalra engem sokszor ihletett
Zöld erdő a hegyek tövé,
Madarakkal versenyt éneklék,
Mig itt szerte bolyongtam én.

A gerlicze és a vörösbegy,
S a pintyöke mind, mind dalolt,
És a dalok hangversenyébe
A fülmile is beleszólt.

Elismerem, övék volt mindig
A versenyben a diadal,
Nekik felelt a szelid visszhang,
S a szellő halk sohajjal.

Dalaikat illette, láttam,
Az erdő zöld koszoruja,
És könnye a meghatottságnak,
A harmatosepp nekik juta.

Most utolszor látsz engem, erdő,
A versenynek vége tehát,
Nem zavarom már énekemmel
Madaraid vidám dalát.

Sorsom elvisz, ki tudja, merre?
Mássut talán többre viszem,
De mindig megvigasztalodom.
Ha rád vis szemlékezem.

Madarakkal versenyre kelve,
A vesztesség csak engem ért,
De szívem megkönnyebbült, és ez
Diadallal mindig felért.

Dalmady Győző

A SZEPTEMBERI NAPOK 1848-BAN.*

II.

A legutóbbi czikkünkben vázolt viszonyok közt érjük el szeptembert, a mely, — mint mondók — tulajdonképp kezdete a magyar forradalomnak. Kényszerített önvédelem volt ez, a szó igaz értelmében. Elég a száraz krónikai adatokat elősorolnunk, hogy tisztán lássuk a dolgot.

Az udvar, a bécsi miniszteriummal kezét fogva, ekkor már érettnak találta az időt arra, hogy nyiltan föllépjen az áprilisi törvények ellen. Augusztus 31-ikén Ferdinánd kéziratot intéz a nádorhoz, mellékelve a bécsi miniszterium emlékiratát. Ez emlékirat valóságos vádirat a magyar országgyűlés ellen. Követeli a pénz- és hadügynek a bécsi miniszteriumban való központosítását: az államadósság egy részének elvállalását; s kijelenti, hogy az uralkodónak nem is volt joga az örökös tartományok megkérdezése nélkül a márciusi törvényeket szentesíteni.

Ugyanecek augusztus 31-én Jellasic horvátjai erőszakkal elfoglalják Fiumét s azt egy kiáltvánnyal az osztrák császár és «horvát király» nevében, Horvátországhoz csatolják; s a báb szeptember 1-én ki is neveszi az új kormányt. Szeptember 4-én egy királyi kézirat, a nem rég a magyar kormány kívánságára a király által hivatalosan desavouált Jellasic bárót minden hivatalába és méltóságába, legmagasabb elismerés mellett visszahelyezi.

Ugyanezen napon a magyar képviselőház, értesítvén az augusztus 31-iki királyi kéziratról, Kossuth indítványára egy száz tagból álló küldöttséget indít Ő Felségéhez, azzal a kéréssel, hogy az a július 11-iki határozatokat (a Kossuth által kért és megszavazott 200,000 főnyi katonát és 42 milliónyi hitelt) szentesítse; jöjjön le Budára; a külföldön levő s ott nem harezoló magyar katonákat rendelje haza; Horvátországot vegye ki a katonai uralom alól, stb. Együttal a ház elhatározza, hogy kiáltványt fog intézni «Európához» és «A nemzethez», melyben ezeket fel fogja világosítani az ország helyzetéről.

Szeptember 5-én Széchenyi, kit az utóbbi hetek alatt szörnű balsejtelmek gyötörték, a kétségbeesés és önvád kinjaival szívében, orvosa dr. Balogh Pál kísérete mellett elhagyja Pestet s a döblingi tébolydába vitetik. Önmagát vádolta a ránk következett viharért, a melyről azt hitte, hogy a nemzetet el fogja söpörni, mert ő volt az, ki nemzetet a tespedésből fölébresztette s az újításokra lelkesítette. Szept. 6-án Nagy-Szeben, 7-én Brassó megtagadják a magyar miniszteriumnak az engedelmséget. Baththyány és Deák már 2-ika óta Bécsben vannak, de nem bocsáttnak a fölség elé. Végre megérkezik a százas küldöttség is s a király szeptember 9-én fogadja őket Schönbrunnban.** A küldöttség szónokája Pázmándy Dénes, a képviselőház elnöke volt. Beszéde a helyzet mely

* Az első közleményt lásd lapunk folyó évi 37-ik számában.

** Pulszky szerint 6-án. Bár ő ott volt a küldöttséggel, de később, valószínűleg emlékezetből írván, az ő adata határozottan téves. Horváth Mihály szerint 8-án; Szeremley szerint 9-én. Ez az adat a helyes. (Lásd: Szeremley: «Krónika». I. kötet 90. lap.) Pap Dénes: «A pesti magyar nemzetgyűlés 1848-ban». (IV. füzet 164. lap.)

komolyságát tükrözteti vissza; őszinte, egyenes és férfias. A király zavartan olvasta le egy papírról előre elkészített rövid feleletét, a mely bár szelid hangú, de elutasító volt. A küldöttség tagjai meghajtották magukat s némán távoztak. A nemzet vett búcsút királyától. Onnan egyenesen a hajó-állomáshoz hajtottak, de útközben egy bolt előtt megállva, a többség vörös tollat vásárolt s azt fővege mellé tűzte.* Ime, ide vezetett az elhervadt illúziók! Szeptember 10-én Jellasic nyiltan megizeni a háborút és 11-én átkel a Dráván.

A kocza tehát elvettetett. Mi lesz most?

Baththyány és Deák hazatérve (szept. 10), az előbbi rögtön minisztertanácsot hi össze, melynek eredményeképpen a miniszterek többsége azonnal átküldi lemondását a nádorhoz.** Szeptember 11-én a ház előbb zárt ülést tart, melyen a helyzetet s a bécsi memorandumot tárgyalják s ott történik Szemere és Deák nyilatkozata is. A zárt ülés csakhamar nyilvánossá alakul át, a melyen Kossuth feláll, s hivatkozva arra, hogy ily válságos viszonyok közt az ország nem maradhat egy perczig sem kormány nélkül: követi Szemere példáját, lemondását visszaveszi, s nem minden hatáskeresés nélkül, a ház tapsai közt, újra elfoglalja miniszteri széket. Az országgyűlés megbizsa mindkettőjüket, hogy viseljek tárczáikat tovább; s egyszersmind intézkedik, hogy az ország pénzzel és haderővel láttassék el. Ugyanezen az ülésen a nádor bejelenti, hogy a miniszterium lemondását elfogadta, s míg új nevezetnek ki, addig ő vezeti a kormányt; a másnap (szept. 12-iki) ülésen pedig Baththyány jelenti, hogy a nádor őt bizta meg az új miniszterium alakításával. Szept. 13-án Baththyány a dunántúli megyéket tömeges felkérésre szólítja Jellasic ellen. Szept. 15-én Kossuth-nak két nevezetes indítványa fogadtatik el: az országgyűlés küldjön egy deputációt a bécsi birodalmi gyűléshez, azzal az ajánlattal, hogy a közönség érdekét ügyeket a két ház egy-mással közvetlenül intézze el; továbbá, hogy a nádor szözlítették föl, hogy maga álljon a sereg élére, mit ez készségesen megígér. Szept. 16-án Baththyány jelenti, hogy miután sem Bécsben nem fogadták el föltételeit, melyeket a miniszterium alakításához kötött, sem a ház bizalmával nem rendelkezik a kellő mértékben: ezenel lemond a kormány-alakításról. A ház, s különösen Kossuth kérve kéri, hogy hozza meg a hazának még ezt az áldozatot s ne ejtse el az új kormány megalakítását, mire Baththyány enged. Az utolsó, kétségbeesett erőlködés volt ez, hogy az országgyűlés a törvényesség formái közt megtartassék. Hiába!

Szeptember 19-én a bécsi birodalmi gyűlés kijelenti, hogy miután alapszabályai értelmében küldöttségeket nem fogadhat, tehát a magyar országgyűlését sem fogadja el; s így a száz tagból álló deputáció, melynek soraiban ott volt a világtalan Wessellési is, eredmény nélkül tér vissza Pestre; és a bécsiek rokonszenvét hozva magával. Szeptember 21-én a nádor utolsó kísérletet tesz Jellasic megbékéltetésére. Az ajánlat az, hogy találkozzanak ketten, kíséret nélkül, a Balaton vizén álló Kisfaludy-gőzösn. Jellasic az utolsó perczben, egy színészi jelenetben tisztjei előtt, ezek tiltakozására hivatkozva, megtagadja a gőzösmenést. A nádor a vezérseget mára bizza s rögtön Budára, onnan másnap (szept. 22.) titkon Bécsbe indul s ott Ferencz Károly főhercegrez hajtát. Pulszky, a ki mint Esterháznak államtitkára még viselte hivatalát, egy pár érdekes vonást jegyez fel e látogatásról. A mint meghallotta, hogy a nádor a főhercegnél van, rögtön oda sietett. Az előszobában a főherceg hadsegédét találta, ki azzal szórakoztatta őt és a szintén oda érkezett Zsedényit, hogy a horvát bán bizonyosan győzni fog. A magyar sereg gyenge, csak a huszárak érnek valamit; ezek vitézül fognak harcolni, de mit ér az. A tábornokok nem biznak a legénységben. Jellasic úgy felsodorja seregünket, mint egy iv papírost. Fél óra múlva megnyit az ajtó s a főherceg izgatottan, felhevülten jött ki. Jelenttem, hogy parancsára várok. «Nincs több parancsra alkalom, — mondá — nem vagyok több nádor; el kell hagynom hazámat. Fáj, hogy nem fogom többé látni, de megmondtam odabenn, hogy nem Kossuth a forradalmár, hanem ő; hogy ők ássák alá a monarchikus érzelmeket. Mondja meg a magyaroknak, hogy mindig szerettem hazámat; ne ítéljenek el: kötelességemet megtettem, míg csak lehetett».*

Ezzel, a jobb sorsra érdemes ember örökre elhagyta Magyarországot.

Baráth Ferencz.

faludy-gőzösn. Jellasic az utolsó perczben, egy színészi jelenetben tisztjei előtt, ezek tiltakozására hivatkozva, megtagadja a gőzösmenést. A nádor a vezérseget mára bizza s rögtön Budára, onnan másnap (szept. 22.) titkon Bécsbe indul s ott Ferencz Károly főhercegrez hajtát. Pulszky, a ki mint Esterháznak államtitkára még viselte hivatalát, egy pár érdekes vonást jegyez fel e látogatásról. A mint meghallotta, hogy a nádor a főhercegnél van, rögtön oda sietett. Az előszobában a főherceg hadsegédét találta, ki azzal szórakoztatta őt és a szintén oda érkezett Zsedényit, hogy a horvát bán bizonyosan győzni fog. A magyar sereg gyenge, csak a huszárak érnek valamit; ezek vitézül fognak harcolni, de mit ér az. A tábornokok nem biznak a legénységben. Jellasic úgy felsodorja seregünket, mint egy iv papírost. Fél óra múlva megnyit az ajtó s a főherceg izgatottan, felhevülten jött ki. Jelenttem, hogy parancsára várok. «Nincs több parancsra alkalom, — mondá — nem vagyok több nádor; el kell hagynom hazámat. Fáj, hogy nem fogom többé látni, de megmondtam odabenn, hogy nem Kossuth a forradalmár, hanem ő; hogy ők ássák alá a monarchikus érzelmeket. Mondja meg a magyaroknak, hogy mindig szerettem hazámat; ne ítéljenek el: kötelességemet megtettem, míg csak lehetett».*

Ezzel, a jobb sorsra érdemes ember örökre elhagyta Magyarországot.

Baráth Ferencz.

GRÓF ZICHY JENŐ LEVELE KHINÁBÓL.

Újabb levelet van alkalmunk közölni gróf Zichy Jenőtől, bátor és fáradhatatlan ázsiai utazóinktól, ki minden pihenő idejét fölhasználja, hogy magáról és utazása eredményeiről hirt adjon vagy barátainak, vagy a hazai hírlapoknak. A «Vasárnapi Ujság» szerkesztőjéhez újabban a mai számunkban közölt képekkel a következő levelet volt szives küldeni:

Urga, 1898 szeptember 7.

Tisztelt szerkesztő úr!
Egy hete léptük át a «Mennyei birodalom» határát. Kiáchtától, a dél-szibériai határvárosától 362 versztre, a mongol alkirályságnak 3790 lábnyi magasságban fekvő székhelyén vagyunk. Urga már igazi kínai város 46,000 lakossal. Itt székel a mongol uralkodó alkirály; ez a budhista vallásnak mongolországi főszékhelye, a mennyiben a budhista vallás egyik élő istene itt tartózkodik! Ilyen élő istene a budhista vallásnak az egész kínai birodalomban mindössze három van: az egyik Tibetben Lhasza városában, a másik Pekingben, és a harmadik itt Urgában. Ennek «Bogdo Gegem» a neve. Még gyermek, talán 12 éves volt, mikor istennek nyilvánították; ma is csak 26, vagy legfeljebb 30 éves lehet.

Itt az orosz kormány egy konzulátust (agent diplomatique) tart. Mi ennek a házában lakunk. A konzul Chichmareff, a híres utazó, a ki a szentpétervári földrajzi társulat kiadványaiban leirta az Alsó-Szelenga folyam vidékét, stb. Chichmareff úr igen kedves ember. Az orosz kormány különben mindvégig roppant barátságosan viselkedett irányomban. Az orosz határnál elbúcsúztattak és egész Urgáig az orosz kormány költségén szállítottak, katonai és hivatalnokai fedezetell elláttak, és még itt, Urgában is az orosz kormány vendégei vagyunk, mert az orosz konzulátusnál szállásoltak el bennünket.

Azon megyőződésben, hogy híradásom tisztelt olvasóit is érdekelné fogja, küldök itt egy pár fényképet a felső és alsó Szelenga folyó mellékéről, a melyet végig jártunk, a Sznesnája

folyóról, a Baikal-tóról, két, burjáteket ábrázoló csoportképet, két mongol csoportot, az élő isten: Bogdo Gegem két arczképét; Tusetu khán, az uralkodó mongol fejedeleme arczképét, az uralkodó fejedeleme nevelőjének, Alascha Kamba Lama-nak a fényképét, nemkülönben a budhista (mongol) Szüz Mária képét és az imákhöz óraszámra használt gép fényképét is.

Igen érdekes fólvételeket csináltunk még egy néhány burját sámán áldozati helyről, fákról és dombokról, kurgánokról, valamint egy pár igen érdekes, itt Urgához közel, 52 versztre található nagy, Clemens és Radloff tudós kutatók által rún(?) vagy ó-töröknek(?) elnevezett feliratokról; továbbá régi tibet föliratokról és sámán rajzokról; de mindezek, főleg az úgynevezett ó-török föliratok, úgy hiszem, reánk oly annyira becsesek, hogy nem merem azokat a postára bízni; majd lesz szerencsém, ha Isten is megsegít, azokat személyesen bemutatgatni.

Innét Urgától 45 versztre kezdődik az az óriási fensík, mely egész 5870 láb magasságig emelkedik és a melyben 1460 verszter kell vagy tevéken, vagy lovakon menni, míg az ember Khalgánnál újból emberektől lakott területre ér. Ezt a vidéket nevezik a «Nagy sivatag»-nak «Gobi»-nak; a mongolok «Shamó»-nak mondják (a «rémitő»-nek) ezt a kietlen vidéket.

Khalgántól Pekingig még 390 versztnyi a távolság; de itt már rendes országúton és sűrűn lakott szép vidékeken jár az ember.

Az orosz délszibériai határtól ide Urgáig 4 napig jöttünk, pedig ugyanecek vágatva jöttünk és naponként korán indultunk, a mi különben nem volt nagy mesterség, mert szabadban hálunk. Az éghajlat az útunkban kellemetlen volt; nappal 38—40 foknyi hőség, éjjel pedig 0, — sőt egy éjjel 1 1/2 foknyi hideg. A patak, melynél hálunk, reggelre be volt fagyva. Napszúrás érte kezünket és orrunkat. Mire a Gobiból kiérünk, mind hárman olyan színtűek leszünk, mint az itteni mongolok.

Úgy mondom, mindhármam, mert Bánhid József úr is elvált tőlünk az orosz határnál. Ott egy pár délszibériai vadászszal megösmékedett, azokkal fog pár hétig vadászni és úgy tér azután haza. Október közepe felé, gondolom, ott-hon leend galicziai birtokán. Így tehát most már csak Csiky Ernő, a Nemzeti Múzeum derék, fáradhatatlan zoologusa és Roschlapil Károly erdész vannak még vélem. Csiky jegyzetét magasságokat, hőmérsékleti légváltozásokat, bogarászik, stb. Roschlapil erdész pedig a konyhát látja el, a mi egy kitünő vasfakékkal gyönyörűen megtörténik, és nem is élünk rossz-szúl. Első nap hat darab foglyot, második nap két tűzokot lőttem; pedig mindezt csak úgy útközben szedtem össze. Csak lenne a Gobiban is tűzok és fogoly, akkor vigan élnénk; de ott — úgy mondják — sakál, párducz, farkas, antilope és sasokból áll az állatvilág.

Ha egy pár fiatal antilopot tudok löni, majd megcsütjük. De hátha nem lesz mit lönnöm, vagy ha el találnám hibázn! Ma is egy hatyút, meg egy tűzokot hibáztam el, persze 150—200 lépésnyire ülték; golyóval Elek Gusztáv barátom szép rendesen meglötte volna őket; de én mindkét alkalomkor úgy kombináltam, hogy kettőt ejtsek el egy lövésre, és így bizony üres kézzel kerültem vissza a tanyára, csupán egy pár rosz nagy kanyát ejtve zsákmányul.

Mégis boszantó dolog, hogy ebben a «Mennyei birodalom»-ban annyira elmaradtak, hogy még levélbélgyökök sincsen. E levelemet a konzulnak holnap induló orosz futárja (minden 15 nap megyen egy ilyen) viszi magával, — orosz bélyeggel. Hazafias üdvözléssel

Zichy Jenő.

* Pulszky: «Életem és korom.» 2-ik kiadás. I. 372—3.

HIMFY DALAI.

Vígjáték 3 felvonásban, előjátékkal. Irta Bereczik Árpád. Először adták a Nemzeti Színházban október 14-én.

Bereczik Árpád legújabb műve a «Himfy dalai» zajos sikert aratott. Úgy tetszik, hogy e vígjáték nagy hatása, valósággal üdvös visszahatás, a mennyiben azt mutatja, hogy a közönség meglegelte a sok idegen drámát s ezek magyar utánzatait, kifáradt a modern társadalmi kérdések sivár fejtegetéseitől s most már a magyar érzés, a nemzeti lelkület tolmácsolásában talál élvezetet.

Mintha Bereczik maga is beleúnt volna a mai élet gúnyolásába, mintha ő is föl akart volna frissülni, azért visszament abba a korb, a mikor az emberek szívük szerint lelkesedni tudtak, naivan és egyszerűen, de mélyen és igazán. Kisfaludy Sándor és Károly kora: a nemzeti ébredés kora. Ebben játszik Bereczik darabja. Nemcsak háttere, hanem egész levegője a darabnak a nemzeti ébredés lélekemelő mozgalmá. A «Kesergő szerelem» és a «Boldog szerelem» költőjét választotta vígjátéka hőseül a szerző: kell-e hálásabb feladat? A siker valóban erősen kínálkozott ezuttal.

A mi első sorban megragadja a nézőt, az csakugyan a háttér és környezet, melyet sok kedves, eredeti és hű vonással rajzol az író. Egyszeribe beleviszi az embert abba az időbe, melynek társadalmi szokásait, családi életét, hazafias törekvéseit akarja fölűntetni. S a mikor ekkép megadta a keretet, annál jobban érdeklődünk a belé illesztett kép iránt.

Ez a kép mindenütt színes, eleven, életteljes és vonzó. A legnépszerűbb magyar költők egyike, Kisfaludy Sándornak sokat vitatott szerelmi történetét kapjuk. A Himfy-dalok megénekelte hősnője, Szegedy Róza lép elénk a szín-



III. felvonás. 15-ik jelenet.
Róza: Ébren úgy, mint álomban.
Eltemben, mint holtomban!



Előjáték. 11-ik jelenet.
Kisfaludy Sándor: Mint a szarvas, kit megére,
A vadász morda fegyvere.

BERECZIK ÁRPÁD «HIMFY DALAI» CÍMŰ VÍGJÁTÉKÁBÓL. — R. Hirsch Nelli rajza.

padon. Az irodalomtörténet régi érdekes problémáját: vajjon ki volt az «igazi Liza», a kit a Himfy-strófák dicsőítettek, ime, kedves vígjátékban, a maga módjának és ézeljének megfelelően állítja fel és oldja meg Bereczik Árpád.

Az előjátékban Kisfaludy Sándort, mint harcra induló katonát látjuk. A badacsonyi szüretben vidám társaság van együtt. Kisfaludy azonban nem akar mulatni. Bántja az, hogy meg kellene kérnie Rosty Jolánt, a kivel Bécsben ismerkedett meg s a kinek félig-meddig ígéretet tett, s most azért jött, hogy ez ígéretet beváltsa. A lány edes atyja, a lelkes Rosty Antal, örömmel adná oda a lányát, mert Kisfaludyt nagyra becsüli. Igen ám, de Kisfaludy úgy találja, hogy már nem szereti Jolánt, Jolán meg már az egyszerű Bezerédy Kálmán iránt érdeklődik, a kiért kész harcra szállni az atyjával. Kisfaludy egy másik szép lánynyal, Szegedy Rózával találkozik a szüretben. Ez szemrehányást tesz neki, hogy már elfelejtette, pedig rokonok volnának. Ez a találkozás igaz szenvedélyre lobbantja nemcsak Kisfaludyt, hanem Rózát is; de meg nem érthetik egymást. Az elcsüggedő költő erre búcsúképp verset ír, melynek kezdő sorai:

Mint a szarvas, kit megére
A vadász morda fegyvere.

A költészetért rajongó Rosty Antal meglesi a verselő poétát, a ki a rögtönzött búcsúpoéma kéziratát emlékül neki adja.



I. felvonás. 18-ik jelenet.
Róza (olvas): Ott, a hol én nevedtem
Egy dombról egy patak folyt...
Sándor (télre): Az én dalom!



I. felvonás. 17-ik jelenet. — A SÜVEGES TÁNCZ. — Biróné (elkapja a süveget és Sándor elé áll) Enyém a süveg! Tessék velem táncolni!

BERECZIK ÁRPÁD «HIMFY DALAI» CÍMŰ VÍGJÁTÉKÁBÓL. — R. Hirsch Nelli rajza.

Maga a vígjáték öt évvel később játszik. Kisfaludy ezalatt a dél-franciaországi háborúban járt; Róza pedig ott hon búslakodott utána. Arról sejtelve sinces a lánynak, hogy Kisfaludy a messze idegenből sürün küldi szerelmi dalait hozzá. Róza nagynénje és nevelőanyja, a szigorú özv. Biró Józsefné rájön, hogy az érkező verseket az öreg Ágh Ferkó, egy jóra való gazdatiszt kapja kézhez, a kinek kötelessége volna a kéziratot Róza asztalára csempészni. Biróné nem Kisfaludyt, hanem a saját rokonát, Szalóky Pétert szemelte ki a lány férjéül. Hozzá is akarja erőltetni Rózát, a kinek fellengző természetét ismeri, s ezért ráveszi Szalókyt, hogy a Kisfaludy verseit a magái gyanánt adja a lánynak. A bolondos Szalóky nem is sejt, ki írta a verseket; elhiszi, hogy azok a boldogult Biró József hagyatéka, s azért buzgón másolgatja a Himfy-strófákat, a melyekkel hódítani próbál.

Róza megfogadja, hogy mihelyt kinyomatva megjelennek a szép versek: ő azonnal neje lesz Szalóky Péternek, a kit Zalamegye Petrarájának hisz. A háborúból hirtelen hazatért Kisfaludy Sándor nagy meglepetéssel látja, mint nyeri meg más az ő ideálját, azokkal a versekkel, melyekben Rózát dicsőíti. Ám azért ő is ostromolja a lányt; de ez nem hisz a költőnek, sőt meg van győződve, hogy Kisfaludy csak Jolán kedvéért tért



Bogdo Gegem a mongolok élő istene Urgán.



Bogdo Gegem díszöltöztetben.

vissza, a ki pedig azóta már Bezerédy felesége lett.

Kisfaludy azzal készül megtréfálni makacs és kételkedő imádját, hogy kötetben kiadja a verseit, hadd szegyenüljön meg a plagizátor, meg a lány is, a ki méltatlant tüntet ki a kegyével. A Himfy-dalok azonban a szerző neve nélkül jelennek meg. Roppant sikert érnek el az egész országban. Mindenki tudni akarja: ki az a Himfy? A kelepczébe került Szalóky és a szintén felsült Biróné rettegnek a leleplezéstől. Zalamegye al-Petrarcája, ki voltaképp ál-Kisfaludy, csakhamar kijelenti, hogy nem ő a szerző. Arra is rájönnek, hogy az igazi Himfy maga Kisfaludy, mert Rosty Antal fölfedezi, hogy az az öt év előtti búcsúvers ('Mint a szarvas, kit megére...'), melyet a budaörsi szüretre kapott a költőtől, benn van a kötetben. A költő már-már célhoz ér s Rózát megnyeri, a mikor Biróné gyanút hint a lány szívébe, hogy Kisfaludy csak a pénzért akarja elvenni őt, aztán meg, hogy a Himfy-dalokat nem is Rózának, hanem Lizának írta. A bonyodalmat elősegíti Rosty Antal is, a ki erősen vallja, hogy a sokat megénekelt, sokat találgatott és 'országosan kurrentált' Liza senki más, mint az ő lánya, Jolán. E miatt már most Jolán férjével, Bezerédy Kálmánnal gyűl meg a baba Kisfaludynek. Ez a féltékenykedés oldja meg aztán a csomót. Hozzájárul Ágh Ferkó leleplezése is, a kit Kisfaludy Sándor öccse, Károly megcsip és kivallat. Ekkép a 'Keszergő szerelem' költője végre megkaphatja sokat gyöttrődött Rózáját, míg az ál-költő, Szalóky, egy kedves, idylli jelenetben a gazdasszonykodó árva Annuskát kapja feleségül.

A mű szerkesztének nagy hasznára volna, ha az utolsó felvonást elhagyták volna a szerző. Rózának ismételt kételkedése, kivált Biróné gyanúsítása alapján, kissé erőszakolt, s ha ott az új fordulat helyett a befejezést kapná a néző, szívesebben venné az így kikerekített, szabatos cselekvényt. A két főalak Kisfaludy és Róza jellemzése is határozottabbá válnék. De e fogatkozásért bőven kárpótolt a mű sok fényes előnye, melyet már kiemeltem. Pompás alakok: Biróné, Rosty Antal, Szalóky és Ágh Ferkó, s a humor, az élces párbeszéd, a jelenetek frissessége, élelensége mind megannyi üde vonása a vigjátéknak.

Az előadás igazi diadal-számba ment. A Nemzeti Színház legjobb erői vitték diadalra a művet. Mihályfi mint Kisfaludy Sándor férfias és rokonszenves, Dezső a Kisfaludy Károly epizód-szeretreméltó alakot mutat be. Vizvári biznyságát adta, hogy komoly jellemzéshez is tud lenni s Rosty Antalban élethű régi táblalabirót állít élénk. Gabányi mint Ágh Ferkó, Zilahy mint Szalóky és Császár mint Bezerédy arattak tapsokat. Vetélkedtek a sikerért a női szereplők is, kik között Cs. Alszegehy Irma, mint Róza válik ki. A daczoskodó lány belső világát híven tárta elénk s a Himfy-dalokat oly mély érzéssel szavalta, hogy nyílt

színen tapsolta a közönség. Csillag Teréz játszta Jolánt és szokott művészetével előtérbe juttatta a másodrendű alakot; Ligeti Juliska pedig a naiv Annuskát ábrázolta. Kiváló dícséret illeti Rákosi Szidit, a ki Birónét a komikum kacagató vonásaival ruházta föl s igazi műtszadévi latinizáló nagyszony volt.

A mű kiállítása is jellemzetes. Két táncza pedig: a 'palotás' és a 'süveges' annyira tetszett, hogy a farsangon bizonyára mindenütt divatossá fog válni. P. J.

XIII. LEO IFJÚKORÁBÓL.

Abban a deputációban, a mely XII. Leo pápát 1823-ban a római növendékpapok részéről üdvözölte, VII. Pius halála után történt megválasztása alkalmából, egy alig 15 éves ifjú volt a vezérszónok. Csengő, tiszta hangja, melylyel az ékes latinsággal megszerkesztett orációt dobogó szívvel bár, de felindulását leküzdvé, elmondotta, mely benyomást gyakorolt a pápára, ki őt örömmel áldotta meg s szép emlékermet nyújtott át neki. De minden emléknél letörölhetetlenebbül véste a fogékony gyermek lelkébe képét a szent atya nemes alakja, az a hitbuzgóság, mely egész lényén átsugárzott, s melynek magasztossága odaadó tiszteletet ébresztett az ifjú komoly ideálokkal telt lelkében.

Ez az ifjú Pecci volt. Pecci Vincze, mert ez volt neve, — és nem Joachim, mint a hogy általán hiszik. A Joachim nevet valósággal csak 1836 körül vette fel XIII. Leo, megkülönböztetésül egy más Pecci Vinczétől, ki ugyanakkor lakott Rómában. Ep oly közönséges tévedés az is, mely XIII. Leo pápát grófi ágból származtatja le. Családjá, habár Carpineto legelőkelőbbjei közé tartozott, még nem is volt

nemes. Mindkét tévedést helyre kell itt igazítanunk.

Magok a római collegium évkönyvei Pecci Vinczéről és nem Joachimról szólnak még ez időben, említést téve többek közt arról, hogy nevezett növendék a bünbocsánát és utolsó kenet szentségeiről nyilvános disputációt tartott a collegium nagytermében három ellenféllel szemben s az összes jelenlevőket is felhívták a czáfolatra. 'E nyilvános vitaközlésben — ugymond az évkönyv — az ifjú Pecci tehetségének oly jeleit adta, melyekből nagy jövőre lehet következtetni'.

Más alkalommal a latin poétikából azt a feladatot kapta, hogy a Szent Pál bazilika egészét énekelje meg s ezt a feladatot oly fényesen oldotta meg, hogy alig egy óra lefolyása alatt 200 latin hexametert hozott össze.

Pedig mindezek dacára a szelid, komoly ifjú semminek sem volt kevésbé tekinthető, mint száraz könyvmolynak. Carpinetóban jól emlékeztek, hogy a vakációra hazatérő seminariátának semmiben sem telt nagyobb öröme, mintha vállára vetett puskával — háta mögött hű ebe — vadászni járhatott s napestig hajszolhatta a nyulat, rókát, vadakat és madarakat. A ki ilyenkor látta, nem sejtette volna, hogy a szabad természet örömeit oly friss fogékonysággal élvezni tudó kispapból egykor a katolikus világ feje lesz.

De legkevésbé ő maga álmodta azt. Ábrándjainak, ambíziójának netovábbja annyi volt csak, hogy valaha a Rota tagjává lehessen. Erre serkentették tanulmányai, erre képeztette kedvenc szakmája, az egyházjog, melynek éles ítéletet követelő nagy kérdései mindennél inkább vonzották, úgy, hogy még a nemesi akadémiaiból való kilépése után is erőltlen nagybátyjánál a Misti-palotában tartott lakásán az ifjú papok egész seregét gyűjtötte maga köré, a kikkel órákig elvitalkozott.

Mikor XII. Leo elhalálozott, Pecci már elnyerte a diakonusi rendet, s a mi nem érdektelen, egy magyar származású főpap, szerémi Odescalchi Károly bíbornok kezeiből fogadta azt. Castiglione nagy penitentiarius alig egy évig ült Szent Péter trónján, mint VIII. Pius s a mint lehunyta szeméit, kitört a párisi júliusi forradalom s vésses hullámai átcsaptak Rómába is. Az olasz szabadsághősök meg akarták támadni az Angyal-várt, s feltárva a börtönök ajtait, proklamálni akarták a köztársaságot. A legszomorúbb politikai zűrzavarok ideje volt az, melyben XIII. Gergely a pápai székre ült. Parma, Modena, Bologna forrott, s a mozgalmak elfojtására osztrák katonaság segélyét kellett igénybe venni.

És nemesak a politikai zavarok hullámai ostromolták Szent Péter trónját. A társadalom mely átalakulása meglazította a közfegyelmet is s a rend összetartó láncszemei egyenként kezdtek töredezni. Megingott a törvény tekintélye s a brigantaggio itt-ott veszedelmesen ütogette fel fejét, hogy hadat ijenjen a békés polgárok személy- és vagyonbiztonsága ellen. Beneventi küldetése első ízben hozta abba a helyzetbe Peccit, hogy a keresztény pap szigorú erélyével is föllépjen a társadalmi békés munkát fenyegető szimptomák ellen s bár alig fel-lábadva halálos betegségéből, mely alatt már a halotti szentségeket is fölvetve, teljesen lemondva életéről, oly buzgósággal s annyi rettenthetlen-



A mongolok díszfelvonulása Urgán.

GRÓF ZICHY JENŐ ÁZSIAI UTAZÁSÁBÓL. — Fényképek után.

séggel fogott hozzá az elharapódzott banditaság kiirtásához, hogy törekvéseit siker koronázza s Benevent rövid idő leforgása alatt meg lön tisztítva a rablóktól.

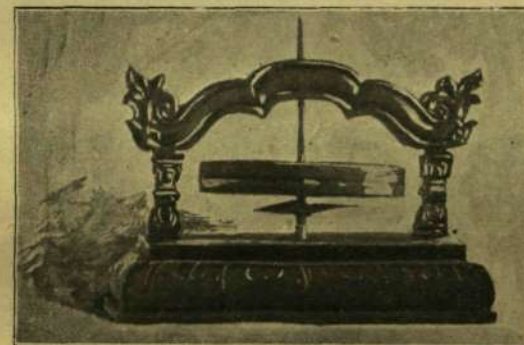
Ugyanezt az erélyt, ugyanezt a határozottságot tudta kifejezni később Perugiában is. Ha panaszkodtak, hogy a pék igen könnyűre süti a kenyeret, úgy azonnal készen állott, hogy korán reggel meginduljon két tisztviselő kíséretében és sorra véve a pékboltokat, szeméi előtt mérte le a kenyeret, a mit ha igen könnyűnek talált, elkobozta és ingyen osztotta ki a szegények között.

A kormányzás, a diplomáciai szolgálat nagy iskolája azonban befejezését akkor nyerte a nagy ezélya felé lépésköz-lépésre haladó Pecci-ben, mikor a pápa kegyelme a brüsszeli nunciaturával ruházta fel. Ehhez azonban püspöki kinevezésre volt szüksége s hogy ezt az akadályt elhárítsa, XVI. Gergely titkos konzisztoriumban a damiette-i püspökséggel ruházta fel 'in partibus infidelium'. Milyen frappansul jellemző a mostani pápa rendkívüli tehetségeire, de egyszersmind szívós akarateréjére és kitartó szorgalmára is, hogy mikor Brüsszelbe elindult, még alig tudott valamit francziául s a lakomán, melyet elindulása előtt a belga követ adott tiszteletére, a társalgás még kizárólag olasz nyelven folyt; de a mint hajóra ült, azonnal kezébe vette s be sem tette többé a grammatikát, s 14 nap alatt, míg Brüsszelbe megérkezett, beleszámítva Lyonban való hosszabb megállását is, melyre betegsége miatt volt kénytelen, annyira elsajátította a franczia nyelvet, hogy azon most már folyékonyan társaloghatott.

Lipót király evangélikus létére nagyabecsülte a római nunciust, ennek irodalmi exkurziói iránt, melyeknek gyümölcsei eddig jókora kötetnyi latin ódára szaporodtak — ösztönözött s azokból nem egyet fejből idézgetett. A főpap rendkívüli tapintata, meglepő éles elméje, a melylyel a legbonyolultabb vitákat egyszerre meg tudta oldani, egészen elbájolta. Ismerve ezt a tulajdonságát, szeretett neki fogós kérdéseket feladni, s egy alkalommal önkénytelenül felkiáltott: 'Nuncius úr, ön ép oly ügyes politikus, mint praelátus!' Belgium jelenlegi királya sokat tudott beszélni a szeretreméltó nuncius leereszkedéséről a királyi gyermekekhez, kiket ölébe kapva ringatott térdén. S a negyvenes évek nagy szabadelvű láza nem csorbitotta a saját benső erkölcsi tekintélyével imponálni tudó szelid főpap iránti tiszteletet még oly államférfiakban sem, kik az egyház iránt kevés jóakarattal voltak eltelve, s kik közül sokan megfordultak a belga udvarnál



Tusetu khán mongol fejedelem Urgán.



Budhista imádkozó-gép Urgán.



Budhista Szűz Mária képe Urgán.



Alascha Kamba Llama, Tusetu khán mongol fejedelem nevelője.

GRÓF ZICHY JENŐ ÁZSIAI UTAZÁSÁBÓL. — Fényképek után.

is, mint p. o. Palmerston. Méltó felháborodást okozott az udvarnál egy brutális tréfa, melynek elkövetője, egy ez udvarhoz tartozó előkelő személy, azzal akarta a nunciust zavarba hozni, hogy az asztaltól fölkelve burnószelenczét nyújtotta neki, melynek födele szemérmetlen nőalakot ábrázolt. De a nuncius bebizonyította, hogy finom diplomata volt. Nem akarta elérteni a kötekedést, elfogadva a szippantást, a körülállók általános derűltsége közben csak ennyit jegyzett meg: 'Ez pedig, nemde gróf úr, a felesége?'

Egyik legnevezetesebb eredménye volt Pecci brüsszeli küldetésének Lammenais' atheistikus filozófiájának kiküszöbölése a löweni egyetemről. Egészsége azonban nem állhatta ki huzamosan Belgium klímáját. Három év múlva már áthelyeztetését volt kénytelen kérni, hogy Perugia püspöki székebe üljön, honnan már négyen jutottak el Szent Péter örökébe és pedig IV. Kelemen, IV. Honorius, V. Celesztin és V. Kelemen. Az ötödik pápa, kit Perugia emelt trónjára — XIII. Leo volt. V.

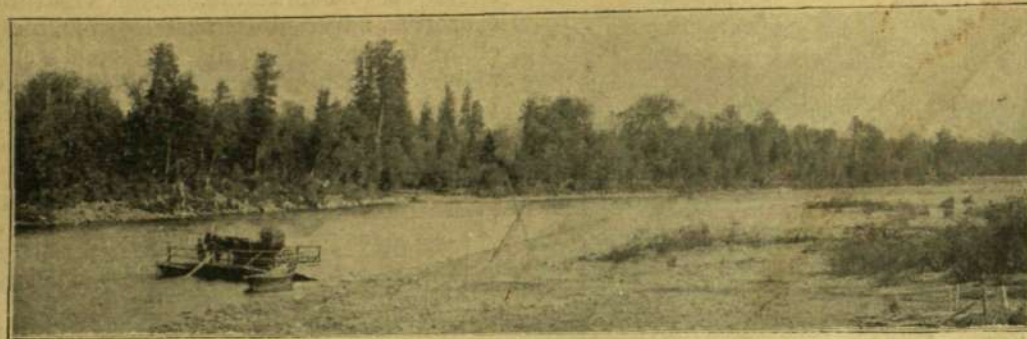
ÚJKORI ARANYCSINÁLÓK.

Nagy időköz választ már el bennünket attól a kortól, a mikor az alkimisták a bölcsek köve és az arany csinálás feltalálására fordították kárba vesztett tudományukat. És mégis most, az úgynevezett 'felvilágosultság századában', újra kísértani kezdenek a rég eltemetett babonások, misztériumok és más effélék. A félműveltek és meghibbant agyúak eme különcködése nagy előszeretettel és következetességgel burkolózik hol a tudomány palástjába, hol pedig Brunetiérnek a 'tudomány csodája'-ról írt művére hivatkozva, — médiumok és szellemek segítségével áltatja magát is, a könnyen-hívó közönséget is. A kopogó asztal, a sétáló forint, a forgó korong ma már sok társas összejövetelnél szinte elengedhetetlen járuléka, a mely mulatságok nagyon elősegítik az amúgy is elég gyöngye idegzetek megrongálását.

A spiritiszták immár rendszeres egyesületté alakultak majd minden országban, többek közt nálunk Budapesten is; vannak már folyóirataik és szakkönyvtárak.

Hanem mindezen túlesznek az amerikaiak. Nem kevesebben török a fejüket, mint az ezüstnek arannyá való átváltoztatásán.

Ujabb időkben, mikor az ezüst értéke annyira leszállt és ezzel szemben az aranyé állandóan emelkedik, nagyon szeretnék a jó yankeek, ha ezt az aránytalanságot szépen kiegyenlíthetnék.



Komp a Szeznája folyón, Transbaikáliában.



Kljujevski kikötője a Baikal-tó mellett.

Erre a célra New-Yorkban «Argentaurum Syndicate» czim alatt egy társaság alakult, a mely feladatává tűzte dr. Emmens Istvánnak találmányát tökéletesíteni, a ki állítólag kitalálta az ezüstnek arannyá való átváltoztatását.

A legkülönösebb a dologban, hogy ennek a társaságnak a tagjai közt kiváló emberek is találhatók, így pl. Edison, Carey és Tesla.

A tél folyamán egy rendkívüli hír járta be az amerikai lapokat. Nem kevesebbről volt szó, minthogy az Egyesült-Államok pénzeváltó hivatala a dr. Emmens által átváltoztatott aranyat valódinak találta és teljes aranyértékben be is váltotta. Igaz, hogy ezt a szálló hírt azóta sem erősítették meg.

Dr. Emmens találmányáról bővebben nem szokott nyilatkozni, állítólag a társaság érdekében, mely miatt titoktartásra van kötelezve. Egy levelében azonban, mely Crookes William, ösmert nevű angol vegyészhez van intézve, a következőket írja: «Ha ön érdeklődik ezen dolog iránt, ajánlok egy kísérletet: Egy mexikói dollárt helyezzen olyan tartóba, a mely nem engedi meg, hogy nyomás által eredeti alakja megváltozzék. Ezután üsse, kalapácsolja teljes erővel, de vigyázzon rá, hogy hirtelen nagyon fel ne melegedjék. Egy idő múlva az aranynak



Burjáték.



Tanyázó mongolok.

GRÓF ZICHY JENŐ ÁZSIAI UTAZÁSÁBÓL. — Fényképek után.

határozott nyomait fogja felföldözni a dollárban. Magától értetődik, hogy a mi argentaurum-műhelyünkben mi nem ezt az eljárást követjük. A tudományok jelenlegi csodás haladása mellett nem lehet a dr. Emmens találmányáról szóló hírt teljes kétkedéssel fogadni, de mindenestre várakozni kell a megerősítésre.

Röviden megemlítjük még, hogy dr. Emmens átváltoztatási elmélete a különböző tömecsalakúlásokon alapszik. Szerinte minden anyag alapjában véve: egy, csak más-más mód szerint vannak a tömesei elhelyezkedve. Ha az ezüst tömecsalakulása külső ok által megzavartatik, könnyen fölveheti az aranyt.

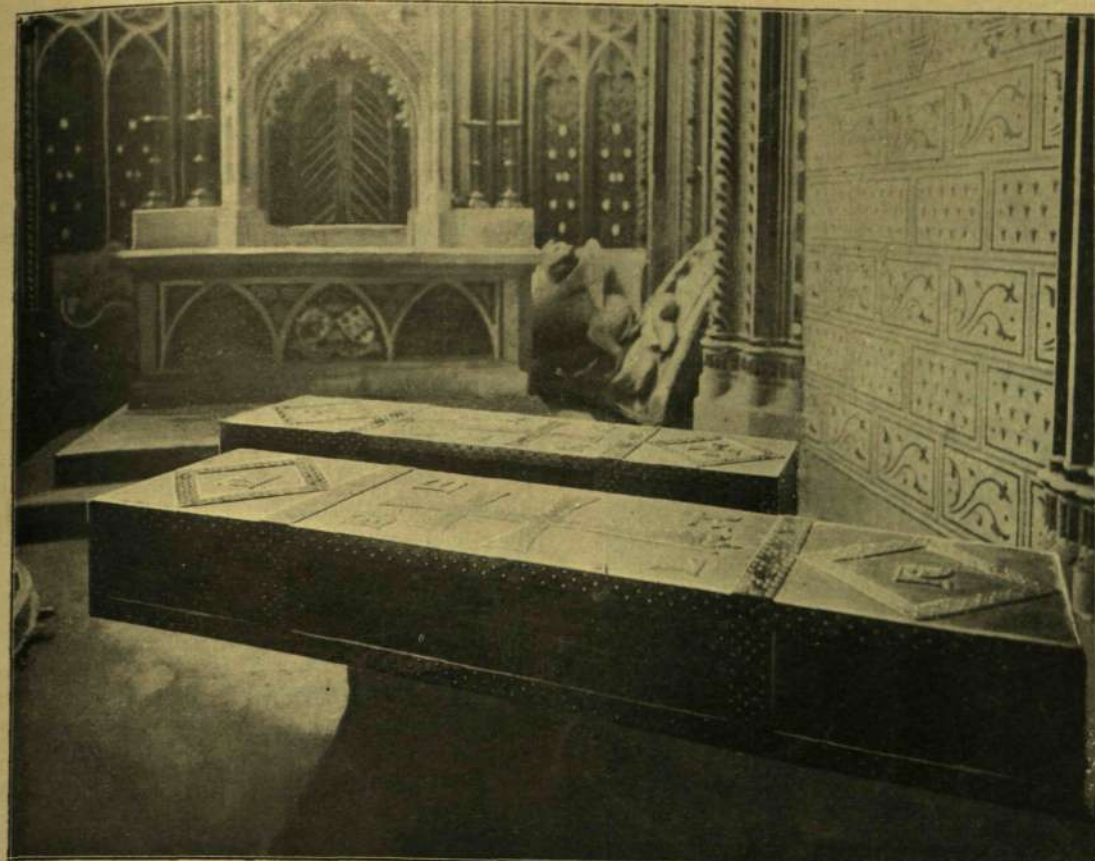
Ha ez az amerikai izű állítás valóban bizonyulna, óriási forradalmat idézne elő. Egyelőre várjuk a megerősítését.

K. F.

EGYVELEG.

* Érdekes próbát csinálnak a khinaiak, ha valamely halálozásnál a mérgezés gyanúja forog fenn. A halott száját és torkát tele tömik rizsszel s 24 óráig ott hagyják, aztán kivéve tyúkoknak adják. Ha a tyúk elpusztul, a bíró rögtön föltelezi, hogy mérgezés volt.

* A portugál királynak, ki jelenleg 11 éves, 15 keresztneve van, de ha trónralép, a *Luiz Fülöp*



Erdélyi fényképe után.

III. BÉLA ÉS NEJE, ANNA KIRÁLYNÉ KOPORSÓJA A BUDAVÁRI MÁTYÁS-TEMLOMBAN, A TEMETÉS ELŐTT.

III. BÉLA ÉS NEJE, ANTIOCHIAI ANNA.

Történeti nevezetességű nappá avatta a közelebb múlt október 21-ét az az országos gyászpompá, a melylyel mély megilletődéssel ugyan, de egyszersmind megnyugvó kegyelettel helyeztük el méltó és most már állandó nyugvóhelyre egyik Árpád-házbeli dicső királyunk, *III. Béla* és neje *Antiochiai Anna* királyné földi maradványait, melyeket 700 hosszú esztendőn át megkímélt az enyészet a végső elpusztulástól.

Ötven esztendő telt el, mióta e maradványok Székes-Fehérváron egy földmunkálat alkalmával a Szent István által Nagy-Boldogasszony-tiszteletére emelt fényes, de utóbb elpusztult egykori bazilikának eltemetődött alapjaiból vé-

letlenül előkerültek. Ötven esztendeig vándoroltak a királyi csontok Székes-Fehérvárról a Magyar Nemzeti Múzeumba, onnan a Mátyás-templom régi sírboltjába, majd e templom újjáépítése miatt budapesti egyetem embertani intézetébe, míg végre intézkedés történt, hogy e nemzeti ereklyék hozzájuk és a magyar állam méltóságához illő módon és helyen takarításának el s őriztessenek meg a legkésőbbi maradványok számára is.

Első sorban királyunk Ő Felségének köszönhető, hogy ez az eltakarítás most igazi királyi pompával megtörténhetett. Miután egyes buzgó hazafiak serénykedése folytán mind általánosabbá lett az érdeklődés az országgyűlés és a kormány köreiben, majd pedig Ő Felsége is



A RAVATAL A BUDAVÁRI MÁTYÁS-TEMLOMBAN.

III. BÉLA KIRÁLY ÉS NEJE, ANNA KIRÁLYNÉ TEMETÉSE.

Gerő Lajos rajza.

tudomást nyert a dologról: a király nagy elődje és őse iránti kegyelethöz elhatározta, hogy az annyi viszontagságon átment királyi csontok az időközben újjáépült koronázó-templomban helyettesenek végnyugalomra s ugyanott méltó síremlék is állíttassék melléjük. Ez elhatározását 1897. május 25-én kelt levelében közölte báró Bánffy Dezső miniszterelnökkel, megbízván őt, hogy ez ügyben intézkedjék s egyszersmind tudatván vele, hogy az eltakarításnak és az emlék föllállításának költségeit magánpénztárából kívánja fedeztetni.

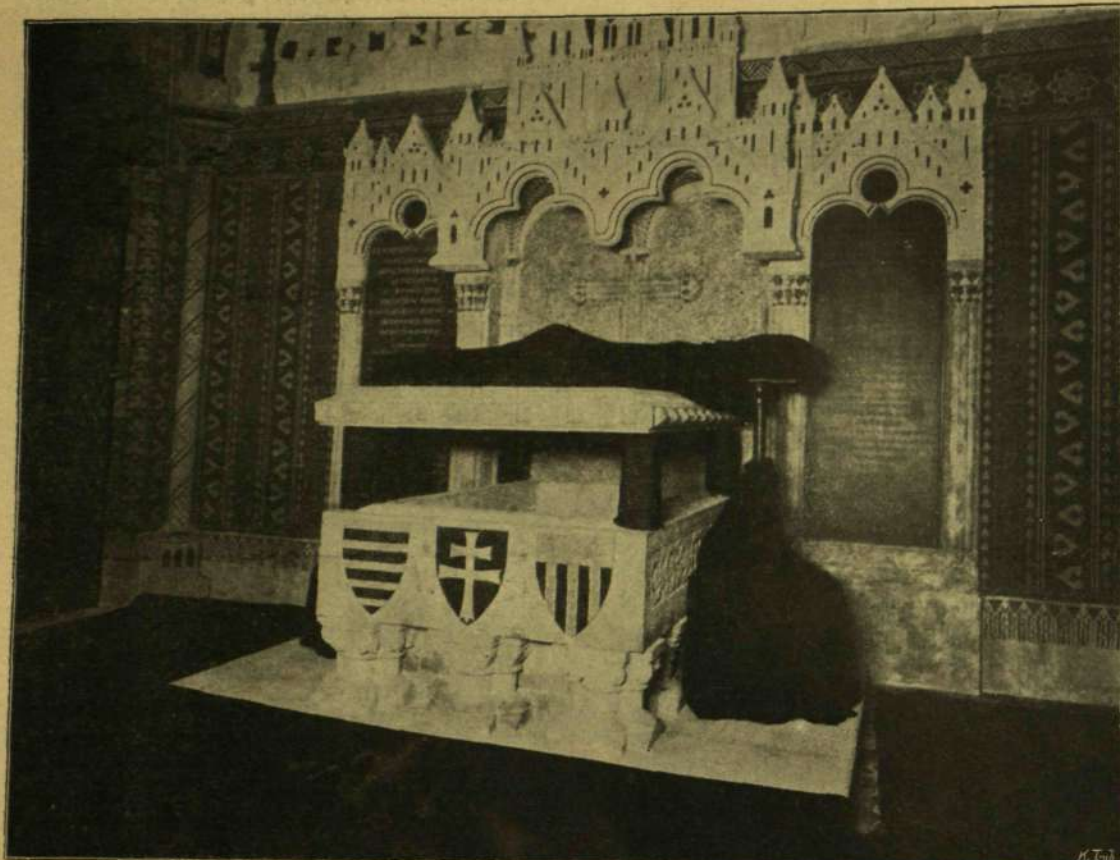
A király kegyeltes elhatározása csakhamar meg is valósult. III. Béla király és hitvese ma már végleges nyugvóhelyükön pihennek a Mátyás-templomnak a Szentháromságáról nevezett oldalkápolnájában, mely mostantól kezdve egyik kiváló történelmi nevezetességű része a pompás koronázó-templomnak.

Helyén való ez alkalmából visszapiillantást vetnünk a rég elhunyt királyi párra és azon időre, melyben hazánk s nemzetünk sorsa az ő kezükbe volt letéve.

Mikor II. Géza királyunk halála után villongás ütött ki a trónért, III. István, a törvényes király és nagybátyjai, a II. László és IV. István néven ismert ellenkirályok között: Komnen Manuel görög császár, ki Magyarországot minden áron szerette volna fenhatósága alá hajtani, ravaszul szította a viszálykodást; de minthogy ármánya czélt nem ért, tervet változtatott; ugyanis el akarván hitetni a nemzettel, hogy ő Magyarországra nem áhítozik, azt kérte, hogy adják át neki III. István öcsesét, *Béla* herceget, kit ő fiává fogad, feleségül saját leányát adja neki s aztán, minthogy neki fiú örököse nincs, halála után utódjává teszi a hatalmas görög birodalomban.

Az ország rendjei őszintének vélték a görög császár ajánlatát, s ezért beleegyeztek, hogy a még csak 12 éves Béla herceg a császár udvarába vitessék nevelésre.

III. István 1173 tavaszán fűtőd nélkül elhalván, a magyar trón némi küzdelmek után a Bizáncban nevelkedett s ott Alexiosnak (Elek) nevezett Bélára szállott. Ezt az ország rendjei közül sokan nem jó szemmel nézték, mert attól tartottak, hogy Béla görög szokásokat és erkölcsöket fog meghonosítani országában s főleg, hogy a görög egyházat fogja pártolni. De az aggodalmak csakhamar eloszlottak, s Bélát a kalocsai érsek 1174 elején királylává koronázta.



Erdélyi fényképe után.

III. BÉLA ÉS FELESÉGE, ANNA KIRÁLYNÉ SIREMLÉKE A BUDAVÁRI MÁTYÁS-TEPLOMBAN, A KOPORSÓK ELHELYEZÉSE ELŐTT.

A nyugalom lassanként egészen helyre állott az országban, s a testi és lelki jelességekkel egyiránt megállott Béla erélyes és igazságos kormányzásával s a római katolikus egyház iránt tanúsított ragaszkodásával az ellenpárt, főleg az egyháziak ellenkezését is lefegyverezte s a közigazgatás és az igazságszolgáltatás megjavításával általános népszerűsége emelkedett. A görög udvarnál szerzett hasznos tapasztalatait a haza javára igyekezett fölhasználni. Nem áhi- tozott hadi dicsőségre, hanem a béke embere volt. A mennyire igen gyér történeti adataink alapján tudhatjuk, főleg két fontos dolog fűződik az ő nevéhez, t. i., hogy a peres ügyekben az *írásbeli tárgyalást behozta*, mi által úgy az ország kormányzása, mint a bírói végzések szilárd, elvi alapot nyertek; s hogy szigorú rendtartásával «az orvokat és latrokat kiirtotta», vagyis a személy- és vagyonbiztonságot megteremtette. Igazságosságát külföldi krónikások is magasztalják. Bizonyos, hogy az ő okos, tapintatos és bátor kormányzásának volt köszön- hető, hogy halálakor, 1196-ban ismét azok vol- tak az ország határai, a melyek Kálmán ide- jében.

De visszatérve ifjúkorára, Manuel császár csakugyan örökösének és leendő vejének tekin- tette Bélát egészen 1170-ig, mikor második házasságából váratlanul fia született. Erre azonnal megváltoztatta szándékát. Fiát, Alexiost, még csecsemő korában megkoronáztatta, Béla- hoz pedig, mikor ez már a magyar trónt elfog- lalta, saját leánya helyett, feleségének nőt- st- vét, Boemund antiochiai fejedelem leányát, Ágneszt adta feleségül, kit a görögök s ezek után a történetírók is *Antiochiai Amának*, vagy esa- ládjá francia ősei után Chatillon Annának neveznek. Házasságuk boldog, de rövid ideig tartó volt, mert Anna királyné már 1184-ben meghalt és az akkor még fönállott székesfehérvári bazilikának királyi sirboltjában temettetett el. Nem sokára újabb házasságra lépett VII. La- jos francia király leányával, Margittal, ki 1183 óta II. Henrik angol király hasonnevű fiának özvegye volt. Ez a nászútja szoros kapcsolatba juttatta Béla királyt a francia királyi családdal s annak révén rokonságba több más uralkodó- házzal. Francia- és Magyarország közt igen élénk anyagi és szellemi összeköttetés támadt; magyar ifjak sűrűn látogatták a párisi egyete- met; szerzetesek és kereskedők igen gyakran jártak egyik országból a másikba.

III. Bélának második házassága sem sokáig tartott, mert 1196-ban meghalt s ugyancsak Székes-Fehérvárott temettetett el első neje mellé, hol aztán 1848/49-ben meg is találták őket vörös márvány koporsóikban.

Az Árpádok jeles családjából alig van kirá- lyunk, a kinek temetkezési helyéről biztos tud-omásunk volna. Annál inkább megnyugtatta kegyeletünket, hogy legalább e nagy emlékü jeles királyunk és neje csontjai előkerültek s ezeket most olyan helyre takaríthattuk el, hová a késő jövő magyarja is eljárhat a kegyelet adóját leróni, a múltak nagy emlékein épülni s a jövő munkálására lelkesedést meríteni.

Nyugodjanak békében s igaz nemzeti tiszte- lettel környezve hétszáz év óta alvó nagy halottaink!

KIRÁLYI TETEMEK A RAVATALON.

Gyászpompával és kegyeletesen helyezték rava- talra a budavári koronázó-templomban októ- ber 21-ikén Árpád-házi III. Béla és első neje, antiochiai Anna királyné hamvait. A koronázási templom Szent-Háromság kápolnájában a siremlék most készült el, a csontokat tehát két külön koporsóban a templomba vitték s eltemetésük előtt három napig — október 17—20 — a templom szentélyében fölállított ravatalon helyezték el. Özönlött a közönség a királyi ereklyékhez. A temp- lomot feketével vonták be, s a viaszgyertyák égő erdeje vette körül a két koporsót. A templom tor- nyából is gyászbölgök lengtek.

A kereszthajó közepén, az oltár lépcsői előtt állt a másfél méter magas ravatal s rajta a vörös rézből vert két koporsó széles pántokkal, tetején dombor- művi kereszttel. A nagyobbik Béla királyé s csu- pán ez az írás állt rajta: «III. Béla». Előtte bibor- vánkoson a székes-fehérvári sirboltban talált ereklék mása: az ezüst korona, a jogar, a kard, agyűrű, a nyaklánc, a karperecz és a sarkantyú. Antiochiai Anna koporsójára is csak a keresztnev van írva. Előtte az aranykorona és a gyűrű mása, úgy, a hogy az a fehérvári kriptából kikerült. A királyné kopor- sójában talált gyűrűbe vésett lantoló szíreén egyik adalékul szolgált hozzá, hogy megállapíthatták, ki- nek a tetemei ezek. A ravatalnál láttott ékszerek és királyi jelvények az iparművészeti múzeum mes- teri művei, s temetés után a nemzeti múzeumba kerülnek. Az eredeti ékszereket visszahelyezték a koporsóba.

A két koporsó fölé mennyezet borult. Körül égő gyertyák, a négy sarkon lángoló kandeláber. Alabár- dos koronaőrök álltak a ravatalnál, a templom be- járatánál pedig rendőrök. Megkülönböztetett hely illette a királyi csontoknál a hazafias *csizterczita* rendet, melyet III. Béla hozott be Magyarországra,

hol a tanítás búgó nemzeti ápolói lettek. Gyönyörű ezüst koszorút tettek le a ravatalhoz. A koszorú levelein egy-egy rendtag neve, az összekötő szalagon Vajda Ottó apáté. A rend tagjaiból fölválva kettő- kettő imádkozott a ravatalnál és a temetésekor is a ciszterciáták vitték a koporsókat a Szent-Három- ság kápolnájába a szarkofág alá.

Hogy a megdicsőült királyi pár földi maradványai méltó sirban őriztessenek meg, a műemlékek orszá- gos és a koronázási templom építő-bizottsága együttesen állapította meg a sarkópólina és a sir- emlék tervét. A munkálatok ez év október hónap- jának második hetében készültek el. A kápolnában az oltárral szemben, a kápolna nyugati falához csatlakozólag, közvetlen a talaj színéről emelkedik a királynak és királynénak román-stílusú szarkofágja, melyen köröskörül levélírást fut végig, míg elől a keskeny oldalt domborműben három pajzs fog- lalja el, melyek közül a jobbfelől a király Árpád-házi, a bal a királyné Chatillon-osaládi és a középső az állam czimerét: a kettős keresztet mutatja.

A szarkofág födelének párkányán következő a felírás: Magyar . Horvát . Dalmátország . Róma. királya. III. Béla + 1196. és . hűvestársa . Châtillon. Anna . antiochiai hercegnő . + 1183.

A szarkofág födelén a király és a királyné sir- szobra. Alakjaikon azok a királyi jelvények és ék- szerek vannak kivésve, melyekkel egykoron elte- mettettek. A szarkofág fölött mennyezetképen, melyet a falba illeszkedő szarkofág két oldalán oszlopnyalábok is tartanak, a falmezőhöz csatla- kozva köből faragott toronyok, a mennyei várost ábrázolják, mely a szarkofágban nyugó királyi sze- mélyeknek földi életből a mennyek országába való átmenetét jelképezi. A falmező felső részén a tizen- két apostolnak felhőkön ülő domborművi alakja látható. Fölöttük Krisztus, a világbiro trónon sz evangelisták jelvényei között, felhők közt alkotott keretben.

A szarkofágtól jobbra és balra a falmezőbe két fekete márványtábla van beillesztve. Az egyik uralkodó királyunknak a siremlék felállítását el- rendelő kéziratára vonatkozó felírás, a másik pedig az Árpádoktól való leszármazást tünteti fel, ural- kodó királyunkig.

*

A budavári templom búcsútjáró-helyévé vált, a míg a ravatalát látogathatta a közönség. Kegyelettel és meghatóttan járult mindenki a nemzeti király ereklyéihez. Az idő kellemetlensége, az eső sem zavarta meg a benső érzések nyilvánulását. Egy halk és forró fohászt kívánt küldeni annyi ezer szív a hétszázados sirjából kikelt királyi pár eltemetésé- nek gyászszerteratásához.

Október 20-ikán reggel 8 órakor gróf *Mojláth* Gusztáv erdélyi püspök a főoltárnál csendes gyász- misét mondott. Tíz órakor nyitották meg a templom ajtajait, ekkor már az egész Szentháromság-ter- tömve volt tanulókkal s a ravatal látogatására jött más közönséggel. Az eső csak úgy szakadt, a tenger- sok iskolás fiú, nagyrészen esernyő nélkül, türel- mesen, mozdulatlanul várta, míg a sor rákerül, hogy a templomba bebocsátják. Hogy hamarabb bejussanak, a templom főkapuját és a déli ajtót egyszerre nyitották meg számukra. A temetkezési- egyelet tisztjei és a koronaőrök sorai között haladtak a szentélyig, hol a ravatal állt. Megállaniok a kata- falka előtt piros bársonyvánkoson nyugó királyi ereklyék másolatait s a ciszterciáták szép ezüst koszorúját. Dél felé számos egyesület, asztaltársá- ság nézte meg a ravatalt, de késő délutánig mindig a tanuló-ifjúság tartotta megszállva a templom kör- nyékét.

A temetés napja, október 21-ike is komor őszi nap volt. A budai vár megnépesült már 8 óra után s egyre jött az a mély érzésű gyászoló-közönség, mely annyi századok halotti maradványainak kívánta megadni az életökben viselt emberi nagy hatalom és nemzeti kegyelet osztatlan és zavartalan hódola- tát. Megyék városok is küldtek a temetésre megbizot- takat, érzést és fohászt az ország minden részéből. Talán soha sem lesz többé, hogy egy Árpád-házi királyt kelljen elkisérni végső pihenő helyére.

III. BÉLA KIRÁLY ÉS NEJE TEMETÉSE.

III. Béla király és felesége, antiochiai Anna királyné tetemeinek örök nyugalomra helyezése alkalmára a budavári koronázó-templom már jóval a szerteratás kezdete előtt megtelt gyászoló közönséggel. A miniszterelnökség harmadfél- ezer meghívót küldött szét, de tizszer ennyien szerették volna a gyászünnepélyt látni és így ezrekre menő tömeg lepte el a koronázó-temp- lom környékét.

A templom belsejében előkelő résztvevő gyü- lekezet foglalt helyet. A király, a ki még nem ocsudott föl megrendítő fájdalomából, nem jelent meg a gyászünnepélyen, de az udvar részéről megjelent *Apponyi* Lajos gróf magyarországi udvarnagya fekete diszmagyarban, és több udvari főméltóság.

A kormány tagjai testületileg jelentek meg *Bánffy* Dezső báró miniszterelnök vezetése alatt s képviselve volt az országgyűlés mindkét háza, *Szilágyi* Dezső és gróf *Károlyi* Tibor elnökök vezetése mellett; a róm. kath., a görög kath. és protestáns püspöki kar, a tábornoki kar, a diplomáciai testület, az Akadémia, a székes- főváros, a két egyetem s valamennyi megyei és városi törvényhatóság.

A templomnak komor gyászpompájából érde- kesen vált ki a püspökök lilaszínű talárja, a tábornokok egyenruhája, a konzulok diplomata- öltönye és a túlnyomóan sok fekete diszmagyar, a melyet miniszterek, főrendek, képviselők, fő- ispánok és megyei küldöttek viseltek.

A gyászünnepély színlelye megkapóan impo- záns volt. A díszes ravatal körül koronaőrök álltak díszben, alabárdosok, továbbá a ciszter- ciata-rend tagjai karingban és sajátos fehér- fekete reverendájukban. Mindegyik égő gyertyát tartott a kezében és zsolozsmát zengett III. Béla király, egykori nagy jöltevőjük ravatalánál, a ki a rendet Franciaországból Magyarországra telepítette.

A ciszterciáták mögött a főhajóban álltak a *Ferenec* József-intézet növendékei egyenruhá- ban, kivont karddal. S kivülök ott szorongtak a fővárosi középiskolák eminens-tanulói történet- tanáraik felügyelete mellett. A fekete posztóval bevont padok között ültek a küldöttek tag- jai. Az első három padosort gyászuhrós hölgyek foglalták el, a kik közt voltak báró *Bánffy* Dezsőné, *Wlassics* Gyuláné, *Perczel* Dezsőné, báró *Dániel* Ernőné, *Daruváry* Alajosné, a fő- konzulok feleségei és sok előkelő uri nő.

Az egész gyülekezetre érdekes fényt vetett a kandeláberek füstölő lángja, az égő viaszgyer- tyák fénye és színes üvegfestmények átszü- rődő bágyadt őszi világosság. Az idő borult volt, mintha gyászt öltött volna az ég is.

A gyászünnepély a nagy zeneköltőnek, Mo- zartnak híres rekviemével kezdődött, melyet a templomi ének és zenekar művészileg adott elő. A gyászoló gyülekezet meghatóttan hallgatta Mozart remekművét.

A főoltárnál *Vaszary* Kolos biboros herceg- primás misézett, a kinek *Hornig* Károly báró veszprémi püspök, *Steiner* Fülöp székesfehérvári püspök, *Vajda* Ödön zirci apát, *Bila* Dezső belai apát, az udvari papság, dr. *Nemes* Antal budavári plébános és a ciszterciata-rend több tagja segédkezett.

A mise után *Vaszary* Kolos biboros-herceg- primás a főoltár lépcsőjén állva, szónoklatot mondott, a melyben megkapó szavakkal mélt- atta III. Béla királynak az egyház és haza körül szerzett érdemeit. A hercegprimás messze hallható hangon, szónoki hévvel be- szélt és hangja csak akkor vált a fájdalomtól fátyolozottá, a mikor királyunkról emlékezett meg, a ki királyi elődjének fejedelmi eltakarit- tásáról gondoskodott.

Szem nem maradt szárazon, mikor az agg egyházfejedelem maga is könyes szemmel áldást kért az egek urától sokat sujtott uralkodóinkra.

A megindító gyászbeszéd után a herceg- primás a ravatalhoz ment és beszentelte a ko- porsókat, mialatt az énekkar Mosonyi Liberá- ját énekelte. A gyásznak elzendültével a cisz- terciata-szerzetesek vállukra emelték a két koporsót és orgonaszó, meg harangok zúgása közt vitték be a Szent-Háromság-kápolnába, a két nagy halott utolsó nyugó helyére. Elöl *Vajda* Ödön főpápa lépdelt, magával vivén a rend ezüst babékoszorúját.

A koporsók után haladt a hercegprimás és kísérete, a kormány valamennyi tagja és a képviselőház elnöksége és több udvari főméltó- ság. Ez a kis gyülekezet volt tanúja a sirba tetelnek. A két koporsót *Schulek* Frigyes tanár felügyelete alatt helyezték el a szarkofágban, melynek fedőlapjára csak két koszorút tettek: a ciszterciáták ezüst koszorúját és Székes- fehérvár város élővirág koszorúját. A király és a királyné fekvő sirszobrát utólag erősítik a szarkofágra. A mint a szarkofág fedőlapjai lezárultak, a hercegprimás utoljára beszen- telte a sokat hányatott hamvakat és a gyászoló közönség eloszlott.

Budapest székes-főváros ismét egy szép em- lékkel lett gazdagabb, a melyhez kegyelettel és hazafias érzéssel fog elzáródokolni a főváros közönsége és a hazának minden hű fia.

Dr. Kovács Dénes.

SZILÁGYI DEZSŐ FÖGONDNOKI BEIKTATÁSA.

A reformátusok dunamelléki egyházkerülete ez évi rendes közgyűlését sátoros-ünnepel nyi- totta meg. — Október 15-ikén iktatta be, s ültette elnöki székebe új főgondnokát, Szilágyi Dezsőt. A közgyűlés, mely rendszerint a Ló- nyai-utcai gimnázium nagytermében szokta tartani tanácskozásait, ezúttal az ünnepély kul- tuszi magaslatra emelkedő komolyságra, és egyszersmind a fővárosi érdeklődő közönségre való tekintetből a templomban nyitott meg; hol a közgyűlés tagjai teljes számban, és pedig az éltebb papság és esperesi kar a maga egy- szerű papi ornátusában, az úri rend, az egyház- megyék gondnokai, a kerület tanácsbírái s világi képviselői magyar gyászbán jelentek meg. A szívek, a kalpagok, a mentekötők, a kard- hüvelyekre ráborult a felhő, mely a Kálvinus városából szállt reánk, és rajtunk marad, míg élünk.

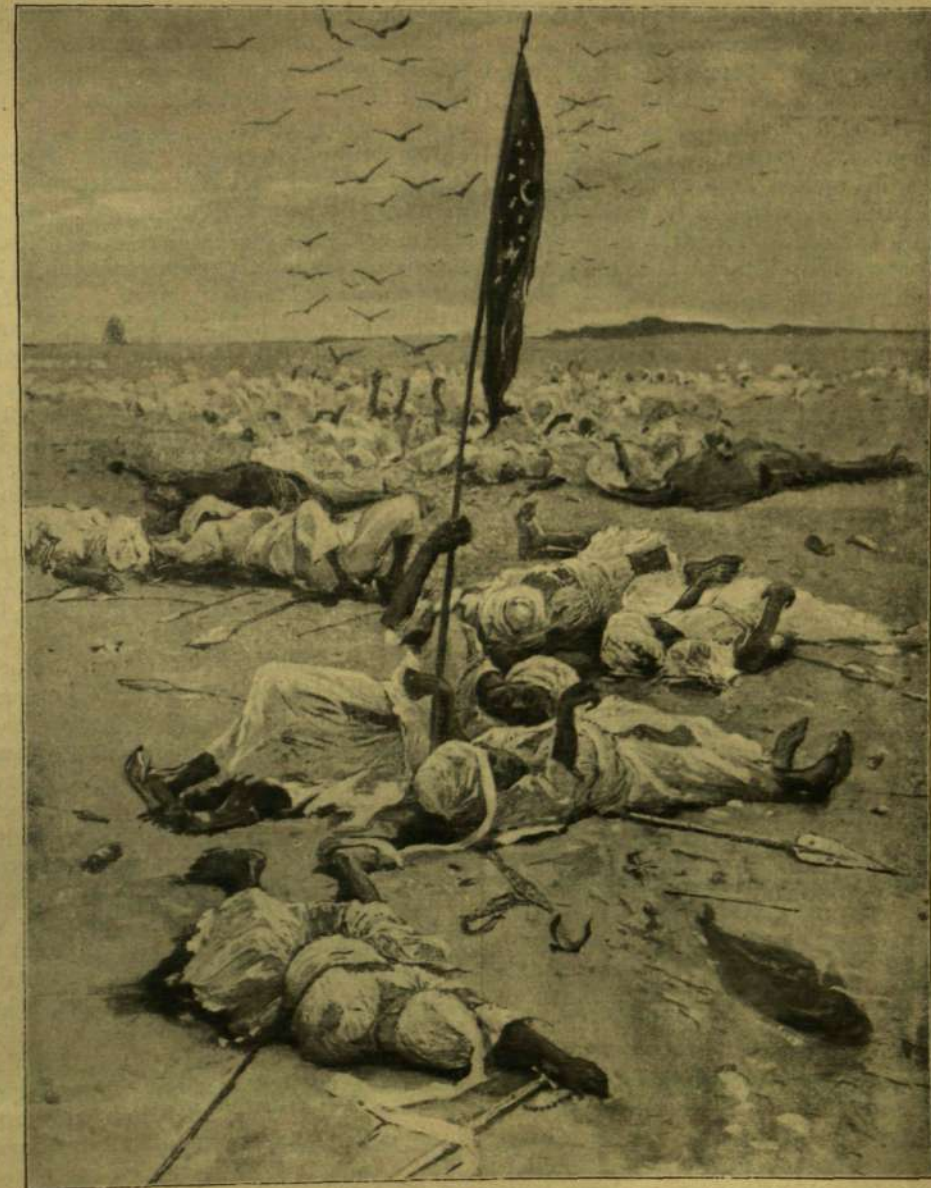
A közgyűlés vezéreimberei: Cseh Ervin, gróf Degenfeld Lajos, Hajós József, Szilassy Aladár, gróf Teleki József egyházmegyei gondnokok; Ádám András, Darányi Ignác, Kálóczi József, Karap Ferencz, Sárközy Aurél, Tisza Kálmán,

Vécsey Tamás tanácsbírák; Hegedűs Sándor a budapesti egyház főkurátora, a nyolcz esperes, a nyolcz egyházmegye papi és világi képviselői, a kerületbeli hat gimnázium tanári képviselői felállva csatlakoztak Szász Károly püspök búgó könyörgéséhez, melyben a hálaadás szavai mel- lett újra megszólalt a hetek óta szűnni nem bíró gyász is.

A kenettel ékes imádságra a közgyűlések prózái epizódja következett. Jelentés a szava- zatokról, hivatalos száraz stílusban, de a hely- zet hideg szövegén eleve átesillámlott a már köztudomású eredmény fölötti öröm. De nem a győztes többség öröme, mert itt nem volt több- ség, hanem — mondhatni, — egyező akarat: kétszázhatvan egyház egyező akarata, kit tegyen elsővé az első között. Az öröm azon volt, hogy ez az akarat egyező volt.

Kontz Imre esperes vezetése alatt küldöttség hívta meg, s lelkes éljenzés fogadta az új fő- gondnokot, kit a püspök rövid beszéddel fogad- tott s hívott fel az eskü letételére. — A fő- gondnok leoldotta kardját, szívére tette jobb kezét, s hűséget esküdött hivatalos tisztének, egyháznak, királynak, hazájának; az esküt a közönség állva, mély csendben hallgatta, s csak az «Isten engemet úgy segéljen» elhang- zása után törtek ki újra éljenzései. Azután elfoglalta székét és megkezdte nagy fontos- ságú hivatalát, melynek minél hosszabb időre terjedő folytatásához mi is Isten áldását kérjük.

Szilágyi Dezső, noha eddig politikai elkötele- zettségei miatt aránylag ritkábban vett részt az egyházi közügyek mindennapi intézésében, régi embere az egyházkerületnek. Harminez évvel ezelőtt Molnár Aladárral együtt mint aljegyző kezdte meg egyházai működését. Majd főjegyzővé választották; később a szép, de sok bajú és sok egyházú felső-baranyai egyházmegye hívta el gondnokának. Mi, kik ezeket írjuk, nem voltunk még országgyűlési elnökök, s valószínűleg nem is leszünk soha, így azt sem tudjuk, melyikhez kell nagyobb uralkodói (t. i. magunkon ural- kodó) zseni, egy négy pártú országgyűléshez, vagy egy sokféle konzisztoriumhoz-e? Mert



A SZUDÁNI HARCZTÉRRŐL. — A HARCZTÉR AZ OMDURMANI CSATA UTÁN.



A MÁHDI SIRJA OMDURMANBAN.

könnyű dolog rendben tartani a képviselőház zajongó elemeit, de annál nehezebb megállni a tésefai presbyter előtt, mikor az elkezd panaszkodni! No, hát a tésefai presbyter sem panaszkodhatik, és Baranya hálás szívvel vált meg gondnokától, kit vállaira vett, hogy feljebb emelje.

Most, egy hét múlva, azt is megvallhatjuk, hogy voltak némi aggodalmaink. Az ő országos harczokban edzett nagy erejét tudja-e majd a mi szegényes kis ügyeinkhez mérni és mérsékelni? Politikai és diplomáciai szövevények bonczolgatásához szokott elméjét nem fogják-e untatni a mi patriarkális egyszerűségű fejtegetéseink? Időkimelésből nem hajt-e gyorsan keresztül olyan jelentéktelen kérdéseket, melyek a szegény embernek igen jelentékenyek? Es — oh rettegés — nem teszi-e az embert semmivé egy-egy aperçuval, mely bármilyen halkán mondva is lehalkít majd a Baranyáig, hogy még a névnapjaikat is azzal fűszerezik az atyák? Nem! kívül hagyta az Olympust. Sem földrengés nincs kíséretében, sem szélvész, mely az Ilyés barlangja előtt hajdan elvonult; csak az a gyöngéd, finom hang, melyről azt mondja az Írás, hogy az Örökkévaló abban volt jelen. A szeretet hangja. A csegettyűt sokszor meg- rázta ugyan, de csak a keze rázza és nem a szeme; mi pedig ráfogjuk, hogy nem nekünk szól, hanem a karzatnak. Holott nincs is karzatunk! A nagy házból magával hozta jelszavát: parva domus, magna quies.

Beiktatását követő napon — vasárnap — jelen volt az új lelkesek felavatásával egybe- kötött isteni tisztelet, melyen Molnár Hugó újdívidi lelkes szép ékesszólással előadott tartalmas predikációja után hét lelkes a reform. egyház egyszerű szertartásai szerint hivatalá- ban megerősítették a áldások között kibocsátott. Az új lelkesek a közzététel után kezét fogtak előjáróikkal, némelyike egész angolosan; azután kikísérte őket a gyülekezet éneke:

Minden dolgunkat bírd megforgassd,
Kezeink munkáit igazgassad.

Délben megvendégelte új parlamentjét. Az ebéd anyagi része már feledésbe ment, de a szellemi fogások nem egy könnyen feledhetők. A királyt üdvözlő szöveget utól szövezték: Szász Károly, Tisza Kálmán, Szilágyi Dezső, Darányi Ignác, Szóts Farkas, Szilassy Aladár, Baksay Sándor, Farkas József, Széki Géza, Hamar István Kiss Kálmán és mások. A királyról szólt az első áldomás a házigazda szívéből; egyszerre állot- tunk fel mind, a mi nálunk nem az etikette dolga, hanem az áhitat; a második a házi- gazdára szállt; a harmadik egy tartalmas és mesteri biographiája Szász Károly köz- és házi életének; a negyedik ugyan ilyen világi- tásba helyezte a Degenfeld-palotát, melyben Tisza Kálmán lakik; az ötödik az ország gaz- dáját tisztelte meg Darányi Ignácban; a hete- dik a budapesti ekklesia és sok más egyéb dol- gok kurátorát Hegedűs Sándorban. A nyolca- dik a bibliából idézett egy szép szót: *Valaki*

egynek e kicsinyek közül felveszi gondját, nekem veszi fel gondomat; a mely idézet következtében minden pohár Szilassy Aladár felé csillant. A kilencedik a Dráván kiállott által Cseh Ervin- hez. A tizedik Kontz Imre esepert avatta fel ifjú embernek. Volt-e még több? ... Mikor aztán egyszerre öt-hat helyen is kezdette fejét felütögetni az ékesen szóló anarkhizmus: az elnökség berekesztette az ülést, és kergette az »Uraim«-at és »Halljuk«-okat bizottsági ülé- sekbe. X.

AZ ANGOLOK HÓDÍTÁSA SZUDÁNBAN.

Messze kiható jelentőségű az a fényes győze- lem, melyet az angolok ez évi szeptember 2-án vívtak ki a szudáni dervisek felett Omdurman mellett, a régi Khartum közelében. Ez az egyet- len csata teljesen megdöntötte a máhdi birod- almat, mely a Nilus felső vidékén terülve el, évek óta elzárta az utat Közép-Afrika belsőbb vidékei felé; de ugyanez az egyetlen csata meg- szilárdította itt az angolok hatalmát s ezzel oda- hatott, hogy Közép-Afrika keleti része egészen új alakulást nyerjen.

Nagyon hosszú, immár csaknem két évtizedre terjedő s rendkívüli áldozatokba került törté- rete van itt az angol hódításnak. A világtörté- nelem egyik legérdekesebb fejezete az, melyet a nagyközönség csak egyes eseményeinek leírásá- ból ismer, részben pedig a franciaia diplomaták jegyzékáltásaihoz, kik folyvást irigy szemmel néztek az angol hatalomnak Egyiptomban való terjedését.

Az angolok legelső térfoglalása 1875 november havában történt, mikor egész titokban 4 millió fontsterlingért összevásárolták a Szezi-csatorna összes részvényeit s ezáltal nemcsak a rendkívül fontos csatornára, hanem az Izmail felé vezető pazarlásai által már akkor megrongált állami pénzügyekre is döntő befolyást nyertek. Csak- hamar követte ezt Izmail lemondása a trónról, az egyiptomi mohammedánok Arabi vezetése alatt történt lázadásának véres elnyomása, mely- nek részletei között Alexandria bombázata (1882 július 11.) a legnevezetesebb esemény. Ezen idő óta Egyiptom már tényleg az angolok gyámsága alá került, de csak a régi Egyiptom, mivel a Nilus felső vidékén már 1881-ben meg- kezdődött a máhdi lázadása, kinek hatalma azon vidékek járhatatlansága miatt rövid időre igen megnövekedett.

Az első expedíciózt a máhdi csapatai ellen Hicks pasa vezette 1883-ban; de ennek seregét Kordofanban, El-Obeid közelében a dervisek csakhamar tönkre tették. 1884-ben a legenda- szerű hős Gordon pasa ment Khartumba, hogy az egyiptomi csapatok élén megküzdjön a föl- kelőkkel; de január 26-án már elfoglalták a dervisek Khartumot, megölték Gordont, sőt a lord Wolsley vezetésére alatt nagy fáradságok között Gordon segítségére siető angol sereget is tönkre tették. A következő években a felkelők különösen a híressé vált Osman Digna nubiai

vezér alatt már a tulajdonképi Egyiptomot is betöréssel fenyegették s a csatározások több- nyire a Vörös-tenger közelében Szuakim kör- nyékén folytak.

Ezen az apró harcokon kívül jórómán mit sem tudunk ezen túl a máhdi uralma alatt álló óriási birodalomról, melynek területét a legesekélyebb becsléssel is nagyobbra kell tennünk, mint egész Közép-Európa. A máhdi rabságából megszökött egyes foglyok, közöttük különösen Ohrwalder pasa és Slatin pasa köny- veket irtak ugyan a birodalomról, de e könyvek- ben csak a máhdi udvartartását ismertethették alaposan, mert az ismeretlen birodalom dol- gaiba az írők maguk sem voltak beavatva. Emin pasa, ki a máhdi birodalma déli részén sokáig rabul élt, míg Stanley híres expedíciója ki nem szabadította, szintén keveset tudott a nagy birodalomról, mely tényleg a vallási fanatiz- mus és zsarnokság hatalma alatt félvad álla- potban maradt s melynek határai is folyvást változtak. De hogy mennyire erőseknek hitték magukat a fanatikus dervisek, tanúsítja az az érdekes tény, hogy 1887 tavaszán a kalifának négy követe jelent meg Egyiptomban, leveleket vívén uruktól a khedivehez, a török szultánhoz és az angol királynőhöz, kiket egész naívvul fel- szólított, hogy térjenek az igaz hitre s zarándokol- janak el személyesen Omdurmanba, a szék- városba, hódolatuk kifejezése végett.

Annyi való, hogy bár a felkelést szervező máhdi Khartum elfoglalása után felélvél mé- reg, vagy kicsapongó élete következtében hir- telen meghalt, utóda Abdallah kalifa diadal- masan hordozta körül a felkelés zászlaját s az elpusztult Khartummal csaknem átellenben fekvő Omdurmanban, a Fehér- és Kék-Nilus összefolyásánál tekintélyes és afrikai fogalmak szerint hatalmasan megerősített fővárost alapí- tott, honnan több ízben igyekezett előre nyo- málni, hogy az »egész világot« hatalma alá hajtsa.

Az angolok nagyon is érezték a szégyent, mely őket Khartum elesése és Gordon pasa halála által érte; de az 1885 derekán kormányra jutott konzervatív párt óvakodott azonnal meg- torlással élni, mert belátta, hogy a rögtön újból megindított hadjárat az egyiptomi katonák fegyelmetlenségére és a közlekedés nehézségei miatt újabb kudarcokat idézne elő. Ezért évek- en át csak arra szorítottak, hogy Vadi-Hal- fánál és Szuakimnál megvédjék Egyiptom tény- leges határait a folyvást előre nyomuló dervi- sek ellen. Míg ez a védelem is csak részben sikerült, a sivatagon át Szuakim és Berber között épített vasutat sem tudták megvédeni a máhdi csapatai ellen, s nagyobb győzelmük csak 1891-ben volt Tokar mellett Osman Digna ellenében.

Időközben Szuakimtól nem messzire, a Vö- rös-tenger partján az olaszok foglaltak tért, s igyekeztek terjeszkedni a máhdi birodalma felé. Kezdetben sok sikert tudtak felmutatni, s úgy látszott, hogy Abesszíniát is fenhatóságuk alá kerithetik. Később azonban egyre több-több vereséget szenvedtek; 1896 február 29-én pedig a híres aduai csatában az abesszíniak az olasz hadsereget csaknem teljesen tönkre tették. Ekkor a dervisek ismét merészebben léptek föl; többek közt az addig olasz kézben volt Kaszala várát is elfoglalták s újból terjeszkedni kezde- tek az egyiptomi határ felé.

Az angol kormány ezúttal kiadta a rende- letet a támadásra. Szerencsére ekkor már egy kiváló hadvezér, Kitchener Herbert volt az egyiptomi hadsereg fővezére (sirdar), ki a hosszú békét nagyon jól használta föl arra, hogy a hadsereget, mely noha csak névleg és jogilag volt egyiptomi, de nagyobb részt még is benszültött legénységből állott, egészen európai módon képezze ki. Az első ütközetek a múlt évben mind sikerrel végződtek, a máhdi csa- patai a fegyelmet az angolok elől visszavonul- tak. Dongolát, majd karacsony napján Kassalát is elfoglalták tőlük. Egyidejűleg gondoskodott Kitchener arról is, hogy a zuhatagjai miatt itt hajózatlan Nilus megkerülése végett katonái Vadi Halfától Abuhamedig a szállítás lehetővé tétele végett vasutat építsenek, mely vasutat aztán a jelen évben folytatódatosan kiegészít- tések Berberig, hol az Abesszíniában eredő nagy Atbara folyó torkolatától kezdve, a Nilus ismét hajózható. Az építés csaknem folytonos csatározás között történt. Nagypéntek napján

(április 8-án) Atbara mellett fényes győzelmet vívtak ki az angolok Mahmud vezér ellen, ki a máhdiak legügyesebb hadvezére volt, s kit magát is elfogtak.

Pár héttel ezelőtt, augusztus 23-án Kitchene- ner nagy hadiszemlét tartott Vad-Hamedben az új vasúton ide szállított hadsereg fölött, mely 27,000 főre emelkedett; azután csakhamar útnak indult Omdurman ellen. Többek között seregében volt a máhdi fogságából kiszabadult Slatin be is. A kitünően szervezett hadtest biz- tos volt a győzelem felől, mivel a dervisek had- erejéről újabbán igen sok kedvezőlen hírt kap- tak; mind a mellett maguk sem hitték, hogy a győzelem oly könnyű lesz. A kalifa nem mert az angolokkal nyílt csatát érten szembeállani, megvárta őket Omdurman bástyái előtt. Ott történt aztán szeptember 2-án a nagy csata, mely pár óra alatt az angolok teljes diadalával végződött. A dervisek óriási hadserege teljesen tönkre ment, bár kétségkívül keltett harcol- tak; különösen a fekete szent lobogó védelmé- ben oly hősiességet tanúsítottak, mely valóban megható, mivel a küzdők az utolsó emberig ott veszték el. A kalifa elmenekült, Kitchener pedig még a csata napján bevonult a fővárosba s már másnap ellátogatott Khartumba, hogy Gordon pasa halálának helyén a boszúálló hadjárat diadalünnepeit megülje.

A győzelem híre harmadnapra már eljutott Angliába is. Lázás örömet keltett mindenütt. A diadalmas fővezért többek közt lord méltó- ságra emelték, s 25,000 font sterling (egy ne- gyed millió arany forint) nemzeti jutalommal tisztelték meg.

Nagyon meglepette azonban az angoloknak ezen fényes siker feletti örömet az, hogy idő- közben a francziák a Kongo vidéke felől szintén behatoltak a máhdi birodalmába és sikerrel eljutván a Nilus folyóig, ott az egykor Emin pasa alatt állott egyenlítői tartományban meg- szállottak a tekintélyes nagyságú Fashoda vá- rost. Kitchener értesülve erről, az omdurmani győzelem után rögtön elment kényelmes hajó- kon Fashodába, de nem ütközött össze a fran- cziákkal, bár alkudozásai eredménytelenek voltak. Nemzetközi értekezletre bízták az ügy eldöntését. Egyelőre Fashodában angol, fran- czia és egyiptomi zászlók is lengenek.

KLAMARIK JÁNOS.

1832—1898.

Középiskoláink mindenkor nagy fontosságú tényezői voltak művelődésünk fejlődésének, emelkedésének; de munkánk soha sem volt melyrehatóbb, egységesebb és hazafiasabb szel- lemű, mint az új alkotmányos korszakban, külö- nösen pedig 1883 óta, mikor a XXX. t. c. közép- oktatásunk ügyét korszakalkotólag rendezte.

Elismeréssel kell visszagondolnunk e kor- szakbeli oktatásügyi politikánkra, mely úgy szólván hagyományok nélkül azonnal alkotá- sokra vállalkozott s képesnek bizonyult az előbb ránk erőszakolt idegen rendszert részint mel- lőzni, részint nemzeti alapra állítani. De szin- tén elismeréssel kell emlékeznünk azon jelesebb tanügyi férfiakra is, a kik alapos képzettsé- gükkel, rátermettségükkel és lelkesedésükkel életet, szellemet lehettek politikusaink alkotá- saiba s megvalósítani segítettek törvényhozá- sunk céljait.

Ezen férfiak egyike volt Klamarik János, néhai oktatásügyi miniszteri tanácsos, ki köz- hasznú munkásságban eltöltött életét e hó 9-ikén fejezte be Besztercebányán, hol nyu- galomba lépte, vagyis 1896 óta lakott.

Halála híre mindenfelé nagy részvétet kel- tett, mert nemcsak 42 évre terjedt buzgó mun- kásságával, hanem személyes tulajdonaival is közbeesülést vívott ki magának.

Klamarik pályafutása épen olyan érdekes, mint tanulságos. Losoncban született 1832 február 7-én. Egyszerű polgári szülei minden lehető áldozatot neveltetésére; de ő, mint igen jeles tanuló, már serdült kora óta azon igye-

kezett, hogy a maga szorgalmából tartsa fenn és képezze magát. Felsőbb tanulmányait részint a pesti, részint a bécsi egyetemen végezte, külö- nös kedvvel foglalkozva a számtannal és böl- cselettel, melyekből doktori fokozatot is nyert. Az egyetemről távozva 1852-ben, 20 éves korá- ban, a tanári pályára lépett; Félégházán nyert ideiglenes tanári állást. Nem sokára rendes tanárra nevezték ki előbb a pécsi, majd a bajai, aztán a székesúdvárhelyi, végre pedig a besz- tercebányai főgimnáziumhoz. Besztercebányán 1861-ben foglalta el tanári székét s mindjárt az első napokban megütözköztél tapasztalta, hogy tanártársai, főleg pedig az igazgató, Caulen, hazafiatalan érzelmei miatt a gimnázium való- ságos pánszláv fészek. Ez eleintén kedvetlen- séggel töltötte el; de csakhamar cselekvésre szánta el magát. A baj orvoslása végett kezét fogott Grünwald Bélával, Zólyomgye akkori jeles alispánjával, majd Ipolyi Arnoldddal, a besztercebányai püspökkel s oly sikeres lépé- seket tett, hogy a hazafiatalan tanároknak az igazgatóval együtt pusztulniok kellett Besz- tercebányáról; a felsőség pedig meggyőződve Klamarik tiszta és őszint szándékairól, őt nevezte ki a veszélyeztetett iskola igazgatójává, melynek szellemét rövid időn annyira megvál- toztatta, hogy ott azóta hite sines többé a haza és nemzet elleni törekvéseknek. E kényes ügy- ben tanúsított bátor, de higgadt és tapintatos eljárásával különösen magára vonta nem- csak a város és megye, hanem a kormány figyelmét is, mely tanári és igazgatói érde- melért 1876-ban azzal tüntette ki, hogy előbb ideiglenesen, majd pedig végleges min- ségben a besztercebányai tankerület főigaz- gatójává nevezte ki. Klamarik e nagyobb hatás- körű állásban még selesebb körre kihatólag folytatta hazafias szellemű munkásságát. Ki- próbált elveit bevitte tankerületének minden középiskolájába. Sikeresen közbenjárt, hogy a besztercebányai, trencsényi és losonci főgim- náziumok számára a magyar állam méltóságá- hoz illő épületek emeltesse; úgy szintén jó részt az ő buzgólkodásának köszönhető, hogy Besztercebánya ipari, polgári és felsőbb leány- iskolát nyert.

Főigazgatói állásáról 1883-ban a miniszte- riumba hivatott be, hogy nagy készségét, tapasztalatait és kiváló munkaejét itt a közép- iskolai törvény életbeléptetésénél, az erettségi vizsgálati szabályzatok megállapításánál, az új tankerületek beosztásánál, stb. értékesítse, s közreműködése oly hasznosnak bizonyult, hogy a következő évben osztálytanácsossá nevezet- vén ki, azóta állandóan a miniszteriumban mű- ködött, mint középiskola-ügyünk egyik vezé- re, kit aztán a kormány nem sokára mi- niszteri tanácsossá léptetett elő. E fokrol-foka- való emelkedése közben mind több-több része jutott a kormányzat ez ágának nagyobb teend- őiből. Így az ő személyes közreműködésével létesült a középiskolai törvény szerinti új kor- mányzat megállapítása, a felekezeti középisko- láknál a főfelügyeleti jog gyakorlásának szabá- lyozása, az állami tantervek és azokhoz tartozó utasítások megalkotása, a görög nyelvre vonat-kozó reform létesítése, az egészségügyi tanári állások szervezése, a felekezeti tanárok javadal- mazásának és nyugdíjazásának törvénnyel való rendezése, a testi nevelés föllendítése és még sok más igen fontos ügy és újítás, melyek mind nagy hatással vannak középiskoláink külső és belső életének javítására, emelésére.

Klamarikot az orsz. középiskolai tanáregye- sület 1894-ben, közszolgálatá 40-ik évfordulója alkalmából jeles jubileum tartásával tisz- teltte meg, a mikor legvilágosabban kitűnt, mily népszerűségnek örvendett volt kartársai előtt, kik a tanügyi irodalomban is régóta egyik vezé- remberül tisztelték őt maguk közt, s kik különö- sen számtani, logikai és lélektani kézikönyveit igen sok iskolában használják ma is.

A több mint négy évtizedes munkában meg- fáradt férfiú meggyőngült egészséggel lépett nyugalmába, melynek pihenését azonban nem igen élvezhette, mivel, kivált az utóbbi időben egyre gyöngyölkedett. Hosszas szenvedésétől a halál mentette meg, mely gyászba borítván sze- rető családját, mely hiába áldozta érte nappalait s éjeleit.

A jeles tanügyi férfiú érdemeit hiven meg- őrzendi Magyarország közművelődésének törté- netkönyve.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Kisfaludy-Társaság 1897. évi kiadványai. A Kisfaludy-Társaság most küldte szét alapító tagjai- nak az 1897. évi könyvilletményt öt szép kötetben.

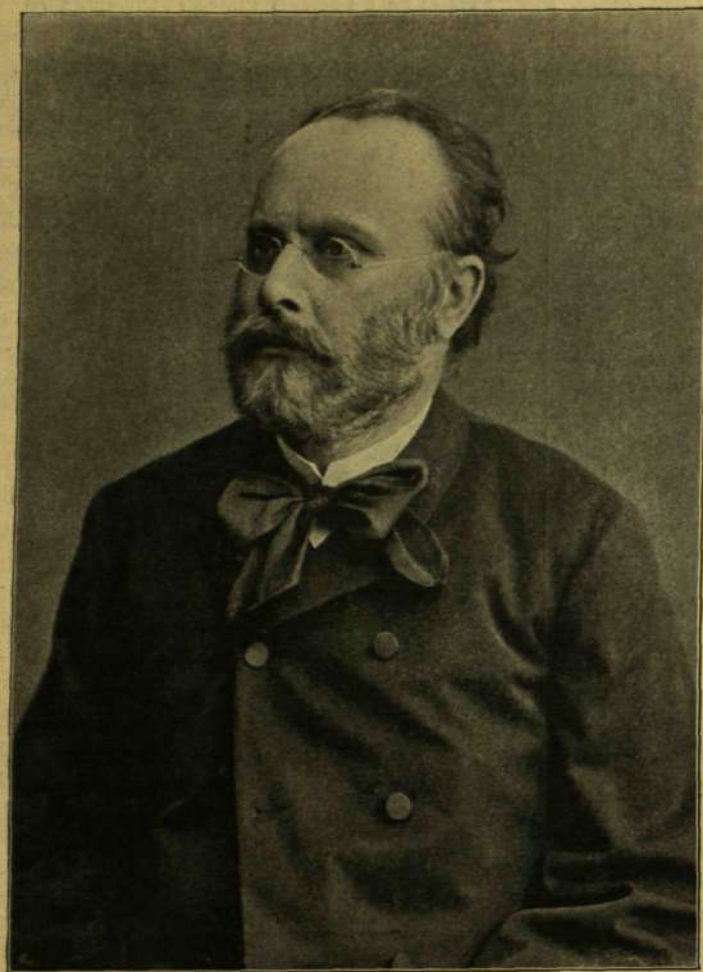
Az *Estapok* új folyamának harminczegyetedik köte- te a társaság 1896/97. évi munkásságáról számol be. A hivatalos közleményeken kívül itt találjuk az ezredév emlékeztetőre szentelt éleves felolvasott műveket: Gyulai Pál elnöki megnyitóbeszédét, Vargha Gyula és Jakab Ödön költeményét s Sebestény Gyula tanulmányát a magyarok eredetének mondájáról. Az irodalmi közlemények sorában két székfoglalóval találkozunk: Dóczy Lajos, »Ellinor« című vígjáté- kával s Szűry Dénesnek Shakesperéről írt tanul- mányával. Szarvas Gábor irodalmi hatagatkából is olvashatunk két érdekes dolgozatot: »A fordítás elvei« című értekezést s ennek illusztrálására Homeros Iliaszának első énekét, prózai, de erőteljes rythmikus fordításban. Az ünnepélyes közlés tár- gyai is helyet foglalnak e kötetben: Endrődi Sándor »Nansen« című költeménye, Beöthy Zsolt ta- nulmánya Erdélyi János műbölcséletéről, Léway József költeménye »A két öreg«, végre Berzók Árpád beszéde: »A miniszterjelölt«. A kötetet két pálya- nyertes mű zárja be »A bosszú kard« című opera- szöveg Vargha Gyulától és Alexander Bernát dialógja »A művésztől«.

Léway József újabb költeményei méltán sorakoz- nak azokhoz az értékes kiadványokhoz, melyekkel a Kisfaludy-Társaság évtizedek óta gazdagítja az irodalmat. E kötet Léway Józsefnek 1880—1897-ig írt költeményeit foglalja magában, a költőnek 55 éves korától 72 éves koráig, majd két évtized mun- kásságát. Szinte csodáljuk ez ősi virágzás gazdag- ságát. Irigylésre méltó költői lélek, mely fiatalaságot, üdéséget így meg tudta őrizni a kor alkonyáig. Léway József értékes költői tulajdonságát mind feltaláljuk csorbatlanul, mondhatnók fokozott mértékben ez új kötetben is. Érzelmeinek finomsága, nemes- sége, nyelvének törőlmetszett magyarossága, hajlé- konsága, s formáinak tisztasága, művészi szépsége, nemes előkelősége a jóízűlésű közönségnek nem mindennapi műveléssel szolgál. Viharzó szenvedé- lyek nem harsognak e költeményekben, a derült bölcs mosolyát vagy mélylőzést kintetést látjuk, kör- lőtünk mindent a nemes idealizmus sugara aranyoz meg. Mennyi gyöngédség agg szőlőről írt versei- ben; mennyi emberszeretet és megbecsülés; mennyi finom megfigyelés s a természet rejtelmes életébe átolvadni tudás, midőn a zöld erdő magános útjain bolyong, vagy teli tájon a ropogó havat járja! A kötetben számos műfordítás is van: angol balladák, s kisebb költemények Horatius-tól, Góthé-tól, Long- fellow-tól, Musset-től. Mindannyi rávall az avatott műfordítóra.

A Kisfaludy-Társaság kiadványainak ez új sor- zatában megjelent még Berzók Árpád elbeszélései- nek gyűjteménye »Ősi hajtás« cím alatt. Berzók Árpád rokonszenves egyénisége a maga teljes szere- tetreméltóságában csillog itt. Tárgyait a minden- napi életből, legtöbbször a hivatalnokai világból veszi, s alakjait, a kiválasztott típusokat, sokszor a photo- grafia hűségével másolja. Könnyed humora, játszi szatírája, ha nem jár is mindig a mélységekben, nem kevés költői szépséget ragyogtat s élvezetes órákat szerez a magyar olvasó közönségnek. Ekötét két elbeszélést: »A miniszter jelölt«-et és »A jubi- láns«-t lapunk, a »Vasárnapi Ujság« közölte.

A sorozatot George Eliot három kötetes regénye, »Romola« egészíti ki, Pataki Béla fordításában. Kissé hosszadalmas, s a mesészövevénynek is vannak fogyatkozásai, de a korfestés, melylyel Firenzét rajzolja a XV. század végén, s néhány kitünően megalkotott jellem, különösen Romolának fényes alakja, maradandó becsűvel teszik e regényt. Átláte- tése nyereség irodalmunkra.

Cyprus-ág. III. Béla király sokat hányatott csontjai végre díszes királyi sírhelyen találnak örök pihenést. A derék cisztarceza rend, mely alapító- ját tiszteli a nagy királyban, halálának kifejezéséül ezüstkoszorút helyezett a ravatalra, s díszes alak- ban kinyomatta a rend egyik tagjának, Mészáros Amand-nak alkalmi költeményét. A költemény címe: Cyprus-ág, melyet III. Béla magyar király



KLAMARIK JÁNOS.

avatalára örök halála s kegyetes hódolata jeléül tesz a magyar éjszteri rend. 1898. Irtá Mészáros Amad. Annak a mély ragaszkodásnak és kegyeletnek kifolyása ez, melyet a fenkölt lelki hazafias rend, nemzeti múltunk s annak egyik fényes alakja iránt táplál. A költemény első része az általános fájdalmat és gyászt festi, melyet a nemzet dicső királyának második temetésén érez. Vajha élne korunkban annyi kegyelet. De, sajnos, hány van közöttünk, ki őszinte megilletődéssel gondol a szent csontokra, annak a királynak földi maradványaira, kinek a magyar nemzet oly sokat köszön? A költemény második fele a rend halálát tolmácsolja. Álljon itt mutatványul a költemény közepéről egy szép strófa:

... Im áll a ravatal; ... rajt' hamvveder,
Kéblében a király-erékelyesont.
Körötte a magyar nép szíve ver
És bánatos szeme bús könyvet ont ...
S fölzeng a gyászos ének: «Requiem!»
Nyugalma hogy csendes, boldog legyen! ...
Az ájtatos fohászt, a hő imát
Az ajkáról szeráfok veszik át.

A Budapesti Szemle szeptemberi kötete magvas széptani és kritikai tanulmány közlését kezdi meg. Péterfy Jenő dolgozata ez: «A három görög tragikus» cím alatt, melyet a szerző a Kisfaludy-társaságban mutatott be. A három görög tragikus: Aeschylus, Sophokles és Euripides örök forrása a költészetnek, kik a modern nagyságok előtt is sokszor ott lebegtek. Sophoklest a magyar irodalom Csiky Gergely fordításában bírja, a többieket részben régebbi és újabb fordításokban. Itak róluk többször magyarul, évtizedek előtt Henszlmann Imre is. Péterfy tanulmánya jeles kiegészítő a hellen klaszikusok ismeretéhez, s ép annyi okulásul, mint élvezettel lehet olvasni. Tanulmányában helyesen rámutat azokra a szempontokra is, melyekről a görög tragikusok erkölcsi nézetét, költészetét és egész alkotását tekinteni kell. Az első közlemény Aeschylusról foglalkozik. — Rácz Lajos «Comte Agoston élete és filozóphiája» cizmen eleveitől föl a híres francia bölcsész emlékezetét születése százados évfordulója alkalmából. — Berzeviczy Albert folytatja olaszországi úti rajzeit és tanulmányait, ezúttal a Paduában, Pisában, Gennában és Milanóban nyert benyomásokról számolván be. — Hardy angol regényének «Otthon a szülőföldön» kilenczedik folytatását kapjuk. — Léway Józseftől hat költemény gazdagítja a tartalmat. «A hőforrásoknál» (Trencsén-Teplicz) gyűjtő cím alatt. A költő ezeket a Kisfaludy-társaságban olvasta föl. — Gyulai Farkas ismerteti ezúttal István nádor leveleit, melyek nem régebben jelentek meg Bécsben. A 114 levelet István nádor 1850–56-ban írta Schaumburgból Haidinger Vilmoshoz, a bécsi geolo-

giai intézet igazgatójához. A világtól elvonult nádor nagy szeretettel merült a geológiai tudományokba, s így jött levelezésbe a tudással, kinek irt válaszaiban gyakran tesz czélzásokat a politikai állapotokra. Az utolsó magyar nádor szép gondolkodását és nemes lelkét is megismertetik a levelezések. — Az «Ertesítő» rovatban a természettudományi társulat által kiadott «A tenger élete», továbbá Szilassy Zoltánnak «Amerikai mezőgazdaság» című könyvéről kapunk ismeretést. Szigetvári Iván pedig Gauthier budapesti francia alkonzulnak Aranyból és Petőfiből francia nyelven adott fordításait méltányolja, megtevé a kifogásokat is. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 forint.

Olcso könyvtár. A Franklin-Társulat népszerű kiadványai közt az «Olcso könyvtár»-ban legújabbban megjelentek: Berthier Jocondia, francia regény, írta Uchard Mario, francziából fordította Molnár Gyula, ára 40 kr. — A sellő, elbeszélés, írta Heyse Pál, németből fordította Szikrai Odo; ára 10 kr. — Rejtett boldogság, színmű 3 felvonásban, írta Sudermann Herman, fordította Prém József. A Nemzeti Színház játérendjéből való darab; ára 20 kr. — Coppée Ferencz költeményeiből. A népszerű francia költő elbeszélő és lírai költeményeiből Bogdánffy Lajos fordított egy füzetre való; ára 10 kr. — Egy iskolai kaland, elbeszélés, Kathy Lajostól, a negyvenes évek annyira kedvelt írójától; ára 10 kr.

Filless könyvtár, szerkeszti Pösa Lajos; kiadja Singer és Wolfner könyvkereskedése. A vállalat új füzetében Sebők Zsigmond írta meg jól és érzéssel a gyermekek számára Erzsébet királyné életrajzát, s a szeretetet, mellyel a boldogult királyné Magyarország iránt viseltetett. A kemény kötésű könyv ára 25 kr.

Nemzeti Színház. Berczik Árpád új vigjátékát, «Himfy dalai» a közönség nagy érdeklődése kíséri előadásról-előadásra. Írói jelességei mellett a rokon-szenves tárgy, a szeretetreméltó környezet a vigjátéknak különös józát ad és közönségünk szívesen élvezi. A közönség tömeges megjelenéssel és zajos tetszésével már nyilatkozván, a közreműködő művészek és művésznők e hó 19-én szintén hozzájárultak a siker ünnepléséhez. Ez szép és barátságos jelenet volt a színház függönye mögött. A II-ik felvonás után Csillag Teréz karanfoga bevezette a szerzőt a színpadra, a hol együtt voltak a szereplők. Itt Mihályfi Károly, az egyik Kisfaludy, megköszönte, hogy alkalmat adott a színészeknek tehetségüknek e szép darabban való érvényesítésére és babérkoszorút adott át Bercziknek, melynek szalagján ez olvasható: «Himfy szereplői Berczik Árpádnak». — Berczik, a kit nagyon meghatótt a váratlan ünneplés, szerényen elhárított magáról minden érdemet. Az érdem — úgy mond — első sorban a színészeké, másodsorban a sajátó, mely osztatlan elismeréssel írt a darabról. Harmadsorban magáé Kisfaludyé, és csak azután jut a sor rá, a ki a hatalmas babérkoszorúját csak egyetlen levelet tart meg magának, a többi halottak napjára elküldi Sümege, Kisfaludy sírjára. Azután kezét csókolta a színésznőknek és még egyszer megköszönte a közreműködők elismerését.

Berczik Árpád «Himfy dalai» első előadása alkalmából levelet írt a Nemzeti Színház igazgatójához s levelében a darab első három előadásának tiszta jövedelmét felajánlta jótékony czélkra. Az első előadás utáni jövedelmet a magyarországi hírlapírók nyugdíjintézetének; a második előadását a magyar írók segélyegyletének; a harmadikát a Nemzeti Színház nyugdíjintézetének.

A magyar királyi operaház idejekorán készült el az évad első újdonságával, október 15-dikén mutatta be «A király mondta» című dalművet, Delibes Leonnak, a «Coppélia», «Sylvia» és «Lakmé» zeneköltőjének méltó alkotását.

A Gondinet 3 felvonásos szövegére írt vig

opera voltaképp nem újdonság: még akkor adták elő Budapesten, mikor az opera még a Nemzeti Színház födele alatt élt, s mint 1879. évi 12-ik számunkban részletebben elmondtuk, a darab azon fordúl meg, hogy egy vidéki kastélyban élő marquis azt hiszi korlátoztóságában, hogy felségsértést követ el, ha ellentmond királynak. Pedig a «nagy király», az alattvalóival nem sokat törődik. XIV. Lajos, csak úgy odavetette a kérdést: «önnek fia is van?» A zavarában igent nyögő marquis már most kénytelen egy paraszt síhedert kiadni fia gyanánt, a kitől csak úgy szabadul meg, hogy a rakoncátlan suhancz egy párviadalban holtnak tettei magát s a király a részvétét nyilvánítja. «A király mondta, hogy meghaltál», szól a marquis s örömben úgy megajándékozza a legényt, hogy ez holta napjáig élhet a komornál. — Francia zenét úgyis keveset hallunk az operaházban, az újabb francia dalműveket közönségünk képtelen volna élvezni, szóval: érdemes volt a szép ének és tánc-zeneszámokkal bővelkedő, csak hogy kisse hosszúra nyúlt művet föleleveníteni; a zenekedvelő közönségnek van miben gyönyörködnie, a magasabb zenei műveltséggel bírók megcsodálhatják azt a régies zamatot (a kétszáz éves műformákat), a mely Delibes kecses, dallamos és eleven ritmusa zenéjét a korfesz remekek közé emeli. Ezt előzta operának azzal is, hogy a Hugo Viktor egy királydrámájához írt hat tánczot, Delibes zenéjével, szintén beleiktatta a szép dalműbe. A műnek általában szelid, csendes hangját, a közönség, úgy látszik, egyhangúnak találta, zajos taps a bemutatástól alig volt, pedig — bár az u. n. játékosopera és a színpadi társalgásra való elevenség általában nincs meg művészeinkben — az előadás kielégítő volt, sőt a fő nő szerep hordozója Ábrányiné (Javotte, komorna) énekben és játékban magasán állt társai felett. Hegedűs (a marquis) nem volt előkelő, Kertész (a síheder Benoit) pompásan játszott, de hangja még gyenge az ily elsőrangú szerepre, Mihályi jeles illetenár volt, a mivel sokat mondunk, mert a kedves darab oly korban játszik, mikor a formaságok szigora uralkodott. Hülgermann Laura, Kaczér Margit is a többi mellékes szereplők jól megállták helyüket. A férfi-jelmezek különösen fényesek.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia október 17-iki ülésén Than Károly elnöksége alatt szaktudományi előadásokat tartottak.

Farkas Gyula, mint levelező tag természet-tudományi székfoglaló értekezést adott elő, pót-lásokat szolgáltatván a Vektor-tanhoz és fejtegetvén a Fourier-féle elv alkalmazásának algebrai alapját. Lengyel Béla előadást tartott néhány gáznak a fotográf-lemezre való hatásáról. Vizsgálódásai szerint a fotográf-lemezre való hatásokat nem új, láthatatlan sugarak okozzák, nem is fémgözzök, hanem a fémek hatása abban áll, hogy a levegő nedvességéből hidrogént fejlesztenek és ez idezi elő a hatást. Rados Gusztáv bemutatta «Indukált helyettesítések» című értekezését, melyben ide vonatkozó kutatásainak eredményét közli. Miután Vályi Gyula fölolvasta «Többszörös poláris reciprocity» című dolgozatát, dr. Lóczy Lajos egyetemi tanár Cholnoky Jenő kelet-ázsiai utazásának tudományos eredményeiről tett jelentést az Akadémiának. Cholnoky tudományos eredményei közé tartozik a geográfiai fölfedezéseken kívül a kémiai építéssel, östermelés és ipar beható tanulmányozása. Utolsóának Mágócsy-Dietz Sándor ült a felolvasó asztalhoz, hogy bemutassa dr. Flitzsky Nándornak «Adatok a moszat-vegetációhoz» című dolgozatát.

A Petőfi-társaság október 16-ikán nagy hallgatóság előtt tartotta felolvasó ülést, Bartók Lajos elnöke alatt. Az ülés elején Szana Tamás titkár Margitay Dezső halálát jelentette be az elhunyt író érdemeinek méltánylásával. Jelentette továbbá, hogy Mesterházy Kálmán festő hagyatékából a társaság megszerezte Petőfinék egy óráját. Ez a század elejéről való s Petőfi házasságának első éveiben viselte. Eredetileg Orlay Simonának, Petőfi egykori lakótársának és rokonának birtokában volt. A mikor Orlay hagyatékát árverezték, Mesterházy Kálmán vette meg az ereklyét.

A bejelentések után megkezdődtek a felolvasások. Vértési Arnold «Tavas» cizimel novellet olvasott fel, a melytől megtapstolt. Utána Bartók Lajos adta elő a «Musa panasz» című allegorikus költeményét, mely az idealizmus alkonyát panaszolja fel. Bartókot a közönség megéjenezte.

MI UJSÁG?

A királyi Gödöllő. Ó Felsége e hó 20-dikán délelőtt általános kihallgatást adott a budai királyi lakban. Hétfőn szintén kihallgatás lesz. Király Ó Felsége különben az egész múlt hetet Gödöllőn

töltötte, teljes visszavonultságban. Az időjárás is kellemetlen volt. A Felség délelőtt rövid sétákat tett a parkban s aztán dolgozószobájába vonult. A fontosabb államügyeket tárgyzó iratokat naponként egy szolgálattevő őrmester viszi föl Bécsbe, kint egy szolgálattevő őrmester viszi föl Bécsbe, illetőleg hozza Gödöllőre. Az eddigi megállapodások szerint a király e hó 30-ig marad Gödöllőn, s ez idő alatt csupán háromszor, még pedig hétfő és csütörtök napokon jó a fővárosba, hogy általában kihallgatást adjon. A hó vége felé érkeznek Gödöllőre Gizella és Mária Valéria főhercege-asszonyok, a kik a királlyal együtt utaznak el. A király e hó 30-ikán Bécsbe utazik, s honnan 2-ikán este ismét elutazik s november 3-ikán érkezik Gödöllőre. A Felség az egész hónapot itt fogja tölti s innen egyenesen Schönbrunn-ba megy s ott tölti a telet.

Az október 20-iki általános kihallgatáson megjelent Budapest székváros nevében Márkus József főpolgármester, Halmos János polgármesterrel, Rózsavölgyi és Matuska alpolgármesterekkel, mint a fővárosnak a királyné halála fölött érzett fájdalmának kifejezői. Budapest már föliratban tolmácsolta gyászát és elküldte koszorúját a királyné ravatárára. A polgármesterek ezúttal csakis megjelenséssel adtak kifejezést a főváros gyászának, s a mint a felség elé léptek, Ó Felsége így szólt:

«Élénk óhajtatásom volt, hogy magyar székes-fővárosom képviselőinek s összes lakosságának oly valóban megható módon tanúsított benső részvétele szíval is köszönetet mondjak. Tudják, mennyire szerettem a megdicsőült királyné Budapestet, mily örömeim időzött itten, s meg vagyok győződve, hogy emlékéit kegyelettel fogják megőrizni szívükben».

A király ezután közelebb ment a polgármesterekhez s a következőket mondta: — «Igen örülök, hogy itt és Gödöllőn, a hol a királyné olyan nagy örömmel tartózkodott, hosszabb időt töltöttek».

Ó Felsége még a főváros építkezéseiről és nagy fejlődéséről beszélt, a polgármesterekhez több kérdést intézett, s ezzel végződött a küldöttek tiszteltése. — A király este Bécsbe utazott, honnan hétfőn reggel érkezik vissza Budapestre s akkor ismét általános kihallgatás lesz.

Az Erzsébet-alap. A király a belügyminiszter

utján értesülvén a magyar nők nemes mozgalmáról, megengedte, hogy a majdan összegyűlő alapítványnak a királyné emlékére Erzsébet-alap legyen a neve.

Az Erzsébet-alap központi végrehajtó-bizottsága fölkéri az összes háztulajdonosokat és házfelügyelőket, hogy a birtokukban levő gyűjtőleveket, tekintet nélkül arra, hogy van-e rajtuk adakozás vagy sem, az ivenk befolyt összeggel együtt az Erzsébet királyné-alap központi irodájába (Keresztút 78. sz. II. em., magántisztviselők palotája) visszajuttatni szíveskedjenek.

Lukács pénzügyminiszter és a budapesti újságírók egyesülete. A budapesti újságírók egyesülete október 16-ikán rendkívüli közgyűlést tartott Mikszáth Kálmán elnöke alatt. Lukács László pénzügyminisztert egyhangulag disztagul választották a lekötendő figyelmért, melygel az egyesület alapjának javára sorsjátékot engedélyezett.

Baross szobrának leleplezése. Baross Gábor néhai kereskedelmi miniszter szobrának leleplezése november 20-ikán délelőtt 11 órakor megy végbe.

Római szobor a Gellérthegy alatt. A kelen-hegyi úton, közel a Gellérthegyhez, egy nyaraló építésénél érdekes síremlékre bukkantak az ott dolgozó munkások. A síremlék a második vagy a harmadik századból való és rajta egy római harcosnak életnagyságú szobra látható.

A budapesti közúti vaspályatársaság igazgatósága a társaság levő részvényeiből 16,000 darab részvény kibocsátását határozta el oly módon, hogy az eddigi részvényeseknek cizmetbirtokuk arányában az elővételi jog biztosított. Minden öt részvény után egy darab új részvény átvételre 330 forintnyi kibocsátási áron. Az elővételi jog folyó évi október hó 17-ig gyakorlandó.

HALÁLOZÁSOK

Római MIRON, a magyarországi görög-katholikus egyház feje, görög-keleti érsek-metropolitak meghalt október 18-ikán, Nagy-Szebenben, 70 éves korában. Tudományával, előkelőségével és tapintatosságával emelte állásának méltóságát. Mert a román igazgatástól távol tartotta magát, sok támadást kellett el-

tűrnie, de annál inkább szerették, a kik közvetlen érintkeztek vele s megismerték benne a jó pásztort és jószívű embert. Halála hírére a király is részvétet fejeztette ki. Temetése e hó 20-án ment végbe. Római Miron 1828. augusztus 23-ikán született, a bihari megyei Mézesen. Tanult Belényesen, Nagyváradon, Aradon. Ivackovics aradi gör. keleti püspök igen megszerette s mellette működött mint titkárs és archimandrita. Az 1869-ik esztendőben a kisenői választókerület egyhangulag országgyűlési képviselőjévé választotta, 1868-ban báró Eötvös József miniszter tanfelügyelőnek nevezte ki Krassó-Szörény megyébe. Ottani működése azonban nem sokáig tartott, mert az egyházi zsinat rövid idő múlva egyhangulag nagyváradi püspök-helyettesévé választotta. A mikor a nagy-szebeni érseki szék Sugana halálával megüresedett, a kongresszus Ivackovics Prokop aradi püspököt hívta meg az érseki székbe. Ivackovics helyére pedig az aradi püspökmegyei zsinat Római Mironat választotta meg. Ivackovicsot egy év múlva Karlovczra hívták meg szerb patriarkhnál, s az ő nagy-szebeni méltóságát Római Mironnak töltötték be. A főrendiházban minden nevezetessé jelen volt s általában nagy érdeklődéssel tanúsított a közügyek iránt. Életrajzát és arcképét a «Vasárnapi Ujság» 1874-ik évi 50. számában közölte.

SEMBERY IMRE, az 1848-iki honvédelmi bizottság tagja, meghalt Ipolysságon, október 18-ikán. A honvédelmi bizottságnak, mely az ország katonai ellenállását szervezte 1848-ban, már nincs is több élő tagja, hacsak nem a nyomavesszett Madarasi László, a ki állítólag Amerikában él. A függetlenségi országgyűlési párt az október 20-ikán történt temetésére Hentaller Lajos képviselőt küldte el. Sembery Imre 1804-ben született. Honfegyő főbírája, 1830–40-ig országgyűlésre küldött követ, utóbb alispánja volt, s az ellenzék feje a vármegyében. 1848-ban megválasztották a honfegyő németi kerületből országgyűlési képviselőnek. Az országgyűlésen az olaszok leveretésére kért segélyt nem akarta megadni, majd az 1848-iki honvédelmi bizottságnak egyik legtevékenyebb tagja volt. Midőn az országgyűlés és kormány Debreczenbe távozott, épen szabadságon lévén, velük egyszerre nem mehetett, hanem később Schlick serege háta mögött érhetett csak oda. Az április 11-iki függetlenségi nyilatkozat után nem akarta családját és hazáját elhagyni, s nem ment ki a földre. Eleinte bujdosott, később jelentette magát, pert kapott s internálták; utóbb Haynan, midőn a dinasztiaval meghasonlott, mint sok társának, neki is megkegyelmezt. Azóta családjának, gazdaságának élt és a protestáns egyház javára sok jót tett. 1865-ben felleptették újra képviselőnek, de megbukott.

BAROSS PÉTER, a Franklin-nyomda egyik főtisztviselője, e hó 21-én 49 éves korában elhunyt Budapesten. A boldogult 1862 óta állott az intézet köteleiben, s e hosszú idő alatt egyaránt kitűnt ügykiváló buzgalomával, mint szakértelmével. Haláláról a Franklin-Társulat igazgatósága, tisztviselői kara és személyzete adott ki gyászjelentést. Temetése e hó 23-án lesz.

SZMERÉNYI KÁROLY, 1848/49-iki nemzetőr, éneklőkanonok, 87 éves korában elhunyt Pozsonyban. Az elhunyt, ki testvéreccse volt Szemmelweis Ignácznak, a híres tudós orvosnak, a pest-bélvárosi plébánia adminisztrátora volt a szabadságharc kitérőse alkalmával. Később nemzetőr lett és több ütközetben küzdött vitézül. A világhasi gyásznapi után ő is menekült. Később Szukovszky hercegnél, majd pedig a Jankovits családnál lett nevelő. Évek múlva vette föl Simor hercegrepmás újra az egyházmegyébe. Az elhunyt kanonok, ki 1896-ban mutatta be gyémántmiséjét, irodalmilag is működött.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Gróf ESTERHÁZY FERENCZ, néhai Esterházy Ferencz fia, október 17-én a Kaspi-tó mellett levő Koranban, 37 éves korában. Esterházy, a ki gróf Széchenyi Imre afrikai utazásában is részt vett, két évvel ezelőtt Teheránba ment. Onnan nem rég előkelő hivatal betöltésére Egyiptomba hívták és odautaztatban érte a halál. — MEDNEI MEDYANSZKY JÁNOS, királyi tanácsos, Trencsénmegye nyg. tanfelügyelője, 67 éves korában, Pozsonyban. — KNIESNER KÁROLY, Szepes-Szombat polgármestere, 70 éves korában. — Gróf TOROK NAPOLION, kismegye nyg. főispánja, és a Szent István-rend kiskeresztése, élete 89-dik évében, Ungváron. Holttestét Szobránczra szállították. — Gróf erdői PÁLFY GÉZA, ezredes, a fogarasi állami ménes katonai osztályának főnöke, 64 éves korában, Bécsben. — ALKIN JENŐ, nyg. fővárosi államrendőrségi kapitány 63 éves korában, Budapesten. — VARGHA ISTVÁN, volt 1848–49-iki tüzérszínhelyettes, mérnök, földbirtokos, megyei bizottsági tag, volt ref. egyházmegyei tanácsbíró, 70 éves korában, Nagy-Lúlen. — NABRACZKY JÁNOS, 93 éves korában, Király-Darócson. — ORMOSS KÁLMÁN, Zenta város jegyzője, a városi tisztikar egyik legbuzgóbb, legképzettebb tagja. — HALAST KÁROLY, volt ügyvéd, nyg. kir. törvényszéki bíró, 79 éves korában Győnn. — SZMERÉKOVSKY GYÖRGY, 1848/49-iki honvédtízér, nyg. körjegyző, 73 éves korában, Kozma

községben. — SZOTYORI NAGY KÁROLY, nagybirtokos, ki a székeség javára hathatós tevékenységet fejtett ki, 61 esztendősen korában, Szotyoron, Erdélyben. — ID. BATTÁ ANTAL, földbirtokos 71 éves korában, Bodván. — HANTKE GUSZTÁV, 61. gyalogezredbeli főhadnagy, 31 éves korában, Budapesten, honnan holttestét Újvidékre szállították. — TOMAN MIHÁLY, 1848/49-iki honvéd, 70 éves korában, Salgó-Tarjánban. — MARKBREIT ADOLF, szolnokmegyei nagybirtokos, a Gráz mellett Mária-Grünben 67 éves korában. — GÁTHY ALBERT, joghallgató, özv. Gáthy Albertné egyetlen fia, 20 éves korában, Munkácsban. — SCHWEITZER SÁNDOR, tekintélyes kereskedő, Fegyeházán. — TAVSZIO SÁNDOR, Veszprém város képviselőtestületi tagja, Veszprémben. — TUDOS MÁTOS, Kolozsvárott.

Gróf RÁDÁY GEDEONNÉ, szül. bárczai Bárczay Anna, a híres szegedi királyi biztosnak a felesége, 65 esztendősen korában meghalt Budapesten. Halála hírére őszinte részvétet fogadtak mindenütt. Holtteste október 21-ikén délután a református egyház szertartása szerint megáldatván, a pestmegyei liklad közsébe szállították, hol a Ráday grófi család sírboltjában helyezték örök nyugalomra.

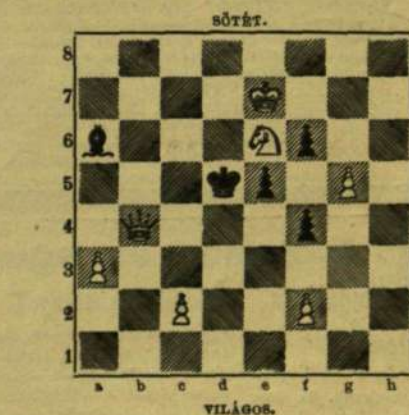
ELLINGER JÓZSEFNÉ, született Engst Teréz, nyg. württembergi énekesné, e hó 14-ikén Budapesten elhunyt. Özege volt a Nemzeti Színház operájában és az új operaszínházban is működött Ellinger József tenoristának. Ő maga is a Nemzeti Színházban mint drámai opera-prímadonna sokszor föl-lepott. De leginkább külföldi színpadokon szerepelt. yugalomba vonulván, Budapesten mint énektanító az első közé tartozott. Leánya, Maleczky Vilmosné és veje, Maleczky Vilmos — az operaszínház nyg. tagjai — a legközelebbi gyászolói az elhunytak.

ÖZV. SZINI PÁLNÉ, szül. Várady Karolin, néhai Szini Pál ref. lelkész és 48-as honvédhadnagy özvegye 63 éves korában, a szabolcsmegyei Gemze községben. — NÁDASI TERSTVANSZKY BORISKA, Tersztvanszky István ügyvéd, nógárdmegyei tb. főügyész és neje, szül. Lovrich Judit 18 éves leánya, Szécsényben. — FITTLER VILMA, id. Fittler Deszóné, az Esterházy gróf uradalom jogtanácsosának leánya. 24 éves korában, Tatán. — CSAPÓI RÉZ FARKASZ, szül. Damokos Terézia, 74 éves korában. Kis-Boronyon; elhunytát kiterjedt rokonság gyászolja, köztük a Réz- és Damokos-családok. — ÖZV. HÖNÉJERŐSNÉ, szül. Hoffer Emilia, Szegeden, 48 éves korában. — ÖZV. REINER ERZSÉBET, Reiner Ferencz ír édesanyja, Budapesten. — ÖZV. PILLICH LAJOSNÉ, szül. Bécsi Zsuzsánna, 67 éves korában, Szolnokon. — ORMOSS GYULÁNÉ, szül. Kovács Magda, a 14. huszárezred alezredesének a felesége, 41 éves korában, Szabadkán.

SAKKJÁTÉK.

2083. számú feladvány. Shinkmann W. A.-tól.

(II. díjat nyert.)



Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

A 2067. sz. feladvány megfejtése Pospial J.-től.

Világos. Sötét. Világos. a. Sötét.
1. Vd3-h4 ... Fb8-a7 (a) 1. ... e5-e4 (b)
2. Vh4-g5 ... t. sz. 2. Vh4-f6 stb.
3. V mat.

b. c.
1. ... Fb8-d6 (c) 1. ... Ha8-e7
2. Ha4-e3 stb. 2. Ha4-e3 stb.

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Kecskeméten: Balogh Dénes. — A pesti sakk-kör.

Szerkesztői mondanivalók.

Mindszentek napján. Közelni fogunk. Az utolsó róza. Elég csinos. Közel áll a közönlhetőség színvonalához. Nem közölhetők: Edua. Ballada akarna lenni; de nagyon gyarló feldolgozása Kun László király tragikus történetének. — Furfang. Tréfának megjárja; de egy költemény tárgyának sovány gondolat. —

Cs. és kir. közös hadügyminiszterium.

2307/1898. szám.

HIRDETMEÉNY.

A közös hadügyminiszterium a mellékelt jegyzékben felsorolt tárgyak szállítást nyilvántartás útján szándékozik biztosítani, mi végből a vállalkozni kívánók ezennel írásbeli ajánlatok tételére hivatnak fel.

Az ajánlattevők által a következők tartandók szem előtt:
1. Csakis oly osztrák, vagy magyar állampolgárok (cégzek) ajánlati vétetnek figyelembe, kiknek szállítóképessége és megbízhatósága minden kétségen felül áll.
Azon cégzek azonban, melyek a hadsereg részére szállító konzorciumoknak tagjai, ezen árlejtés alkalmával egyáltalán nem vétetnek figyelembe.

A szállítandó tárgyakat okvetlenül belföldön és belföldi anyagokból kell előállítani.

A magyar korona országaiból pályázó pályanyertes vállalkozó a szállítandó cikkekhez a hozzájuk szükséges anyagokat, az utóbbiakat, amennyiben a mintának megfelelő cikkek gyártásához szükséges mennyiségben, valamint a Magyarországon kívül fennálló árakkal egyenlő, vagy olcsóbb árban kaphatók, a magyar korona országában tartozik előállítani illetve előállíttatni.

II. Azon ajánlattevők, kik a közös hadügyminiszterium előtt korábbi szállítások révén még nem ismeretese, megbízhatóságukat és szállító képességüket bizonyítványokkal tartoznak igazolni.

Ily bizonyítványok kiállítására hivatva vannak:
1. A kereskedelmi cégjegyzékbe bevezetett cégekre névze azon kereskedelmi és iparkamara, melynek területén az ajánlattevő cég telepe van.

2. Azon ajánlattevőkre névze, kiknek cégze törvényszékiileg bejegyezve nincsen, azon elsőfokú közigazgatási hatóság, melynek területén az ajánlattevő lakhelye van.

Ezen bizonyítványok a kiállításukra hivatott közegek által a feleknek nem adhatnak ki, hanem közvetlenül a közös hadügyminiszteriumhoz küldetnek meg.

A pályázóknek tehát llyenmő okmány kiállítása iránt az illetékes kereskedelmi és iparkamara (I. fokú közigazgatási hatóság) idejekorán kérvényt kell benyújtatni, melyben:

1. a vezeték és keresztnév (a cég szószerinti megjelölése),
2. az üzlet és lakhely,
3. a versenytárgyalás megtartására hivatott katonai hatóság (jelen esetben a közös hadügyminiszterium),
4. a versenytárgyalás napja,
5. a szállítandó tárgyak és azok mennyisége pontosan kiteendő.

A végzés, melyet a vállalkozó e folyamodványra kap, az ajánlatához melléklendő.
III. Az ajánlat csakis a mellékelt jegyzékben megnevezett cikkekre szorítkozhatik, és akár az egyes tárgyak összmennyiségére, akár azok egy tetszés szerinti részére szólhat.

IV. Az összes tárgyak a brünni, budapesti, gráci és kaiser-ebersdorfi ruharaktárakban megtekinthető lepecsételt minták szerint szállítandók, melyeknek minősége a megkövetelt minőség minimumának tekintendő.

Oly cikkek, melyekből többféle méretnagyság van megállapítva, és melyekre névze a szükséglet a mellékelt jegyzékben nincs az egyes nagysági osztályok szerint feltüntetve, az előirt nagysági osztályok százalékos arányában szállítandók.

A vállalkozók a mintáknak ellenérték mellett való átengedése végett a megnevezett ruharaktárakhoz fordulhatnak, melyek felhatalmaztattak, hogy a kívánt mintákat pénzért kiszolgáltassák. Azon vállalkozók, kik előbbi szállításokból minták birtokában vannak, saját érdekükben szerezenek meggyőződést az iránt, hogy ezen minták érvényben vannak, mert az esetleg nem utolsó minta szerint előállított cikkek az átvételből feltétlenül ki vannak zárva.

A vállalkozók által ezen mintákért fizetendő árban a közvetlen beszerzési költségen felül 15% kezelési költség is befoglalatik.

V. A szállítás legkésőbb 1899. évi szeptember hó végéig négy egyenlő részletben akként teljesítendő, hogy a megrendelt mennyiség egy-egy negyedrésze 1899. évi március, május, július és szeptember hó végéig lesz beszállítandó.

A közös hadügyminiszterium kifejezetten fentartja magának azon jogot, hogy a felajánlott szállítási mennyiséget esetleg leszállítsa vagy esetleg felével felemelje.

Ilyen több rendelés az 1899. év folyamán bármikor történhetik. Ez utóbbi esetben a szállító köteles a többszükségletet a megrendeléstől számított 4 hónap alatt szállítani és erre névze ugyanazon árak és szerződési feltételek érvényesek, mint az eredeti megrendelésre névze.

VI. Az ajánlatban, mely a jelen hirdetéshez csatolt minta szerint szerkesztendő, pontosan és érthetően kell kitenni azon ruharaktár nevét, melybe a vállalkozó a beszállított eszközölni kívánja, az ajánlott cikkek mennyiségét és megnevezését, minden egyes cikkek számokkal és szóval kifejezett árát és a szállítási határidőt.

Ha a hadügyi kormány az ajánlattevőnek a beszállítás helyére vonatkozó kívánságát a szállítás odaítélése alkalmával nem teljesítheti, ajánlattevő a szállítást más vagy esetleg több ruhakezelési intézetbe saját veszélyére és költségére tartozik eszközölni.

A szállítóknak egyébként megengedtetik, hogy a tárgyakat az üzlethelyiségükhez legközelebb eső ruharaktárban megvizsgáltathassa és azután adott esetben saját veszélyére és költségére a többi ruhakezelési intézetbe küldhesse.

A ruharaktárakhoz címzett azon vasúti teherszállítmányokra névze, melyek kifogástalan megvizsgálatusuk után a ruharaktár által átvétetnek, a szállítóknak visszatérítés után a katonai díjszabás kedvezménye van biztosítva.

E célból a ruharaktár az illető szállítólevélén igazolja a szállítóknak, hogy szállítmánya a katonai kincstár tulajdonába ment át.

VII. Ha több vállalkozó együttesen pályázik, az ajánlatban határozottan kiteendő:

1. hogy a szállítási feltételek pontos betartásáért egyetemlegesen szavatosságot vállalnak, és
2. hogy ki van felhatalmazva nevükben ezen szállítási ügyetnél a közös hadügyminiszteriummal érintkezni.

Ily közös ajánlat az összes vállalkozók által állásuk és lakhelyük megnevezése mellett vezeték és keresztnévükkel aláírandó.

VIII. Az ajánlat biztosítására az ajánlott cikkek után követelt árak értékének 5%-a azaz ötszázaléka bánatpénz fejében a hadtestparancsnokságok székhelyén levő valamely katonai pénztárnál (fizetési helynél) letendő.

A bánatpénz készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban fizethető le.

IX. A bánatpénz lefizetése az összeg és minőségének (készpénz, értékpapír) megnevezése mellett az ajánlatban feleltetendő.

A katonai pénztár (fizetési hely) által a bánatpénz lefizetéséről kiszolgáltattott letéti elismervény a lepecsételt ajánlattal egyidejűleg, de külön szinten lepecsételt borítékban (a hirdetés végén levő minta szerint) a közös hadügyminiszteriumnak beküldendő.

Megjegyeztetik, hogy a borítékba zárt ajánlatokat és a letéti elismervényeket együtt egy borítékba tenni nem szabad, hanem azok külön-külön, de egyidejűleg küldendők be.

A bánatpénz lefizetése végett az ajánlattevők idejekorán, tehát nem az ajánlatok benyújtására kitűzött határidő lejártá előtti utolsó napokban forduljanak az illető katonai pénztárhoz (fizetési helyhez).

X. Azon ajánlatokat, melyeket a hadügyminiszterium előtt ismeretlen szál-

litók nyújtanak be, fel kell szorolni azon végzéssel is, melyet a szállítóképességük és megbízhatóságuk bizonyítása céljából beadott kérvényükre a II. pontban említett kereskedelmi és iparkamara, illetőleg elsőfokú közigazgatási hatóság részükre kiad. Ugy ezen, mint a többi ajánlatoknak, továbbá a bánatpénz letételét igazoló, egyidejűleg, de elkülönítve beküldendő letéti elismervényeknek közvetlenül és legkésőbb 1898. évi november hó 22-ének (huzsonkettedikének) déli 12 órájig kell a közös hadügyminiszterium iktató hivatalába érkezniük.

XI. A szerződési tervezet alakjában szerkesztett részletes feltételek a hadtest-hadbiztoságoknál, a IV. pontban említett ruhakezelési intézeteknél, az osztrák és magyar monarchia összes kereskedelmi és iparkamaráinál, a budapesti magyar kereskedelmi muzeumnál és az «Országos Iparegyesület»-nél Budapestben megtekinthetők.

XII. Az ajánlattevők ajánlataikban határozottan kijelenteni tartoznak:

1. hogy a szállítási és szerződési feltételeket megtekintették, meg is értették és hogy magukat azoknak teljesen alávetik.

2. hogy a kiirt tárgyak mintáit behatárol megismerlést és ugy az anyagra névze, melyből azok készültek, valamint a készítés módjára névze tüzetes tájékozást szereztek maguknak.

XIII. Ha az ajánlatban számmal vagy szóval kiirtott árak foglaltatnak, akkor mindig a szóval kiirtott árak az irányadók.

Az ajánlat a vállalkozóra névze a benyújtás pillanatában, a hadügyi kormány névze azonban csak akkor válik kötelező erejűvé, midőn a közös hadügyi miniszterium a pályanyertest ajánlatának elfogadásáról értesítette.

Az ajánlattevő lemond a visszalépés jogáról, továbbá az általános osztrák polgári törvénykönyv 862. §-ában, valamint az osztrák kereskedelmi törvény 318. és 319. illetve a magyar kereskedelmi törvény 314. és 315. §-ában ígértetnek elfogadásra névze megállapított határidőkről.

XIV. A közös hadügyminiszterium fentartja magának, hogy az ajánlattevők közt szabadon választhasson.

Egyenlő feltétek mellett azok, kik az ajánlott cikket maguk állítják elő (a termelők) a közvetítő kereskedőkkel szemben előnyben részesülnek.

Ha valamely ajánlat nem teljes tartalmában, hanem a felajánlott mennyiség, vagy ár leszállításával fogadtatnak el, az esetben tartozik az ajánlattevő az erre vonatkozó értesítés vételétől számított 5 (öt) nap alatt a közös hadügyminiszteriumnál írásbeli nyilatkozatot benyújtani arra névze, vajjon ajánlatának módosítását elfogadja-e vagy sem?

A módosítva elfogadott ajánlat a vállalkozó részéről is elfogadottnak tekintetik ha ez a jelzett öt napi határidőn belül az említett nyilatkozatot egyáltalán nem vagy határozatlanul tette.

Ha azonban egy és ugyanazon pályázatban különböző cikkekre együttesen tett ajánlatok közül csak az egyik, vagy a másik fogadtatnak el, ez az ajánlattevőre azonnal kötelező.

XV. Az ajánlattevők tartoznak ajánlatukban teljes, részleges, vagy hozzájárulással módosított elfogadása után a letett bánatpénzt a szállítási érték 10%-ában megállapított szerződési biztosítéká kiegészíteni és az írásbeli szerződést, melynek egyik példány a vállalkozó költségére szabályszerű bélyegekkel ellátandó, megkötni.

Ha valamely pályanyertes ajánlattevő a szerződést aláírni vonakodik, vagy annak aláírása végett az e részben hozzáfűztett felszólítás ellenére meg nem jelennek, az esetben a teljesen, részlegesen, vagy az ajánlattevő hozzájárulásával módosítva elfogadott ajánlat a jelen hirdetéshez tartozó szerződési tervezettel együtt a szerződést pótolja.

A fentebbi feltételeknek bármely irányban meg nem felelő, vagy elkésve benyújtott, úgyszintén a táviratilag tett ajánlatok nem fognak figyelembe vétetni. Bécs, 1898 október hó 4.

Ajánlati minta.

A cs. és kir. hadügyminiszteriumnak.

Ajánlat.

Én N. N. lakos ezennel kijelentem, miszerint kész vagyok a cs. és kir. katonai ruharaktárba az alább felsorolt tárgyakat az alább megjelölt mennyiségben, a kitett árakért és határidőben szerződésszerűleg szállítani.

A szállítandó tárgyaknak				
Mennyisége	megnevezése	ára		Szállítási határidő
		számokban	szóval	
		frt	kr. frt	kr.
darab	1 darabnak			1/4 március
készlet	1 készletnek			1/4 május
stb.	stb.			1/4 július
				1/4 szeptember

Elismerem:
1. hogy a közös hadügyminiszterium által 1898. évi 2307. szám alatt kibocsátott szállítási és szerződési feltételeket megtekintettem és azokat meg is értettem, és hogy magamat azoknak teljesen alávetem; továbbá

2. hogy a kiirt tárgyak mintáit behatárol megtekintettem és magamat azok anyaga s kivitele tekintetében részletesen tájékoztam.

Igéretem pontos teljesítéséért öt százalékos bánatpénzzel kezesekedem, mely frtból (készpénzben, értékpapirokban, okmányokban) áll. frt

..... krnyi szállítási értéknek felel meg és a külön boríték alatt egyidejűleg betejeszett letéti elismervény szerint a katonai pénztárnál (fizetési helynél) letétebe helyeztetett.

A megbízhatósági és szállító képességi bizonyítvány kiállítására iránti kérvényre vonatkozó hivatalos végzést ide csatolom.
Kelt en, 1898. hó n.

(Az ajánlattevő sajátkezü aláírása [vezeték- és keresztnév] esetleg törvényszékiileg bejegyzett cég megnevezése.)

Az ajánlat borítékának mintája:

A cs. és kir. közös hadügyminiszteriumnak Bécsben.

N. N. ajánlata ruházati és felszerelési szükségletek szállítására vonatkozólag a 2307/98/13. oszt. sz. hirdetésny folytán.

A bánatpénz borítékának mintája:

A cs. és kir. közös hadügyminiszteriumnak Bécsben.

Letéti elismervény frt krról (készpénzben, értékpapirokban, okmányokban) N. N.-nek ruházati és felszerelési szükségletekre vonatkozó ajánlatához a 2307/98/13. oszt. sz. hirdetésny folytán.

Jegyzék a szállítandó tárgyakról:

Mennyiség	A tárgyak megnevezése	Az árak ajánlan- dók	Mennyiség	A tárgyak megnevezése	Az árak ajánlan- dók
2360 készlet	prémgallér	1 készletre	3020 darab	forgópisztoly hordzsinór kamó nélkül	darabra
2360 készlet	prémezett ujakra		1520 darab	lővészkitűtetés a tüzérségi irányítók részére	
680 készlet	báránybélés		39050 darab	skarlátvörös lővészkitűtetés	
830 készlet	mentepém		4840 darab	fűzőld lővészkitűtetés	
360 készlet	mentebélés		1350 darab	sötétzöld kormányos jelvény	
17400 darab	felszerelt gyalogsági csákó, állszj, sas és róza nélkül	darabra	40600 darab	atilla rózsásca	
2370 darab	felszerelt vadászkalap, állszj, fejszínor, jelvények és toll- bokréta nélkül		1800 darab	rojt prémes ulánkához	
3600 darab	fez bojt		2600 darab	vitézkötés huszárcsákóhoz	
3550 darab	fezhez való bojt		3620 darab	zsinor vadászkalaphoz	
395 darab	buzérvörös		56500 készlet	kékszüre köpeny hurokkötés	készletre
626 darab	fehér	felszerelt huszárcsákó, sas, róza, lőszórbok- réta és vitézkötés nélkül	6200 darab	barna	
110 darab	sötétkék	a szegélyzet posztót a kincstár szolgál- tatja ki	39550 darab	gyalogsági kardbojt	darabra
60 darab	világoskék		9800 darab	lovassági kardbojt bőrborítással	
330 darab	hamuszürke		1220 pár	kengyelvas	párra
300 darab	sisak pikkelyes állszíjjal és sással	dragonyosok részére	1470 darab	állazoláncz kamók nélkül	darabra
180 darab	szemernyő szegély	altisztek részére	3030 darab	csikozabla	
1030 darab	taraj takaró		9170 darab	börkötőfék láncszatlék nélkül	
820 darab	tarajcsín		5204 darab	gyalogsági ásó nyélrel	
510 darab	sas	dragonyos sisakhoz	630 darab	sátorbaltá nyíllal	
1200 darab	oldalvilla		9200 darab	lovakaró kézsíj nélkül	
1030 darab	felszerelt pikkelyes állszj		830 darab	vizeskanna	
1140 darab	sas, számgjegy nélkül		6730 darab	tábori főzőedény két emberre fedő nélkül gyalogság részére	
1020 darab	felszerelt pikkelyes állszj	dzsidás sapkához	7700 darab	tábori főzőedényhez való fedő	
70 darab	szemernyő szegély		87800 darab	evőcsésze fedővel	
100 darab	lőszórbokrétához való lánczocska		1400 darab	szakasz lámpa nyíllel a 8 %-os ismétlő puskához	
270 darab	sas gyalogsági csákóhoz		920 darab	gyógytűvel (hordgyűrűvel)	
23200 darab	sas számgjegy nélkül a tábori tüzérségi csákóhoz		130 darab	kávés serleg	
2250 darab	sas számgjeggyel huszárcsákóhoz		5830 darab	tábori kültáncz zománcozott vasbűdöghöz posztóboríték nél- kül (új minta)	
1620 darab	róza gyalogsági csákóhoz		400 darab	felszerelt csavaros dob alumíniumból verék nélkül	
22900 darab	róza huszár csákóhoz		2580 pár	kupakkal ellátott dobverő	párra
3010 darab	rózsásca tábori sapkához		6300 darab	dobbor	darabra
12000 darab	sámgjegy vagy betűjegy pakfongból		350 darab	dobabroncs sárgarézből	
6730 darab	pánczéll lánczocska oroszlanfejekkel		480 darab	dobverő hüvely sárgarézből	
4200 darab	vadászkalaphoz való jelvény számgjeggyel		15 darab	dob-kas	
780 darab	vadászkalaphoz jelvény sással		100 darab	dob-abroncs	
1600 darab	tölténytartó		690 darab	feszítőrúd nöcsavarrakkal	a sárga rézdobhoz
50740 darab	tüzérségi irányító-kitűtetés		3330 darab	dob-húr	
1210 darab	lovassági lővész kitűtetés		30 darab	hordkamó	
3150 darab	munkakitűtetés fémből		280 darab	sip a kürtökhöz	
880 darab	derékszíj fémkapocs		5960 darab	takarmánykötél	
33000 darab	távirás jelvény		13300 méter	sátorzsinag a hordható sátor felszereléshez	méterre
50 darab	számgnyazott kerék		11400 darab	kézővő az ismétlő puskához	darabra
1300 darab	igazolviányi sárga réztok	párra	30700 méter	zsinag a tölténybőröndhöz	méterre
6800 darab	fekete	darabra	580 darab	hordheveder 5 emberre való főzőedényhez	darabra
4120 darab	vörös		3820 darab	lábnyig	
140 darab	fekete	rozásval tüzérség részére	4870 darab	ítató veder	
3850 darab	vörös	huszárok részére	3210 kg	fatalszeg bőrlábbelhez	kg-ra
80 darab	fekete	rozásval dzsidások részére	47810 darab	sátorzövek a hordható sátor felszereléshez	darabra
1170 darab	vörös		1680 darab	vasozott löcözövek	
3140 darab	tollbokréta vadászkalaphoz		450 darab	nyél a sátorbaltához	
22400 darab	állszj csattal gyalogsági csákókhöz		17000 darab	lőfék kézsíj nélkül	
327000 darab	nagy	tucatatra	770 készlet	nyeregalkatrész nyers marhabőröl egész bőrokra kirajzolva	készletre
112000 darab	kis		60 darab	első acédkápa (lakozás nél- kül) a szilárd oldal- lapokkal ellátott	darabra
589000 darab	nagy		150 darab	1. és 2. méretnagyságn nyergekhez	
241000 darab	kis		60 darab	3. és 5. méretnagyságn nyergekhez	
225700 darab	nagy		40 darab	4. és 5. méretnagyságn nyergekhez	
69200 darab	nagy	sárga fémgomb számgjeggyel	130 darab	hátsó	
30400 darab	nagy	sárga fémgomb dzsidások részére	17100000 darab	vas talpszeg	1000 abra
9300 darab	kis		55600 pár	új rendszerű sarokpatkó vasszeggekkel együtt	párra
93800 darab	kis	fehér fémgomb dzsidások részére	5600 darab	feketére lakkozott görgöcsat tövissel/kisebb [nagyobb/hát bőröndhöz]	darabra
12900 darab	kis		5690 darab	karika 1888. évi m.	
24000 darab	sárga	fémhalkgomb huszár atillához	1400 darab	kettős gomb/hátbőröndtartószj készülékhez	
37000 darab	fekete		1300 darab	görgöcsat tövis nélkül a hátbőröndhöz illetve	
83600 darab	fehér	borgany gomb	820 darab	tojásdad alakú csat két- hátbőrönd tartószj	
167200 darab	fekete	nyakravaló posztólebeny nélkül	800 darab	tős gomb szegecseléshez	
163200 darab	fehér	börkesztűd	1500 darab	rugós kamó a hátbőrönd tartószj készülékhez	
43700 darab	pár méter	csákópaszomány őrmesterek számára	2000 darab	hordkapocs a hátbőrönd tartószj készülékhez	
7860 darab		csákópaszomány tizedesek számára	2210 darab	tövis nélküli csatdarab a gyalogsági tölténytasakához	
10620 darab		őrmesteri gallépaszományka selyemből	2700 darab	feketére lakkozott feszítő sikattyú tölténybőröndhöz (új m.)	
860 darab		keskeny	2850 darab	pótrugós kamó a tölténybőröndhöz	
11700 darab		szegélylyel szegély nélkül	3920 darab	csat a fegyverszíjhoz	
25000 darab		karaszományka tiszt szolgák részére	350 darab	kápos az ismétlő karabélyhoz való szíjra	
15000 darab		szegélylyel szegély nélkül	520 darab	rugós kamó a forgópisztoly hordasínórhoz	
10840 darab		karaszományka tiszt szolgák részére	2300 darab	önözött vastövis hátbőröndhöz	
30 darab	készlet	sapkarozásca gypjából	27010 darab	szapka	
1380 darab		mentekötő atillához	250 darab	kabát	
4900 darab		fehér-sárga nyakszínórrat	160 darab	ujjas mellény	
2600 darab		világoskék nyakszínórrat	320 darab	téli nadrag vas nélkül	
170 darab		barna nyakszínórrat a vonacsapatteli kabátokhoz	460 darab	vassal	rahok számára
6600 darab	darab	vállszinór a prémes bekecs és ulánkához	60 darab	zsebkendő két nyomatu pamutanyagból	
13430 darab	méter	zsinór örvesszőtő csákóhoz	450 darab	köztöltéti gyapot mellény a 2 számú méretnagyságból	
85000 darab		zsinór magyar posztónadrághoz	35600 készlet	nádszilánk-lemez- betétek **	készletre
2800 darab		vászontalpáló a nadragokhoz	10540 darab	a 1888. évi m. hátbőröndhöz	
1800 darab		talpaló csalánselyemből	9600 darab	töltény bőröndhöz	
1700 darab		csizmához való cizmárfülel	40 darab	a irománybőröndhöz	
69500 darab		négyült atilla-zsinór	110 darab	a szerszám bőröndhöz	
4430 darab	darab	lúgcsinár	12100 darab	altiszti tárcza	darabra
			400 pár	nemez botos	párra

Legjobb és leghíresebb
pipere holgyor: a
La
Különleges Rizpor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ.
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

A NAGY KRACH!

New-York és London az európai szárazföldet sem kímélték meg a nagy esztendőgyár indította érette magát egész készletét — a munkadíj csekély megtérítése mellett — elajándékozni. Ennig fogok felhatalmazva ezen megbízást eszközölni. Ennig tehát minden embernek adom az alatt felsorolt tárgyakat pusztán 6 frt 60 kr. megfizetése mellett és pedig:

- 6 db legfin. asztalkést val. ang. pengével,
 - 6 amer. szabad. esztendőt egy dbból,
 - 6 evőkanalat,
 - 6 kávékanalat,
 - 6 levestörőket,
 - 6 tejszűrőt,
 - 6 angol Victoriatálcát,
 - 6 pompás asztaligénytetartót,
 - 1 teászűrőt,
 - 1 legfinomabb csokorcsörőt,
 - 6 4 drb összesen csak 6 frt 60 kr.
- A fenti 44 tárgy közül 40 frtba kerül és most ezen minimális ártól, 6 forint 60 krajczárt kapható. Az amerikai szab. ezüst egy teljesen fehér fém, mely ezüst színűt 25 éven át megtartja, miért is jóállás vállaltatik. Legjobb bizonyítékul, hogy ezen hirdetés

nem szélhámososság!
ezzenel nyilvánosan kötelezem magamat arra, hogy ha az áru nem felel meg, kifogás nélkül visszaváltatom a pénzt. Senki se mulassza el a kedvező alkalmat, ezen remek garnitúrát megszerezni, a mely különösen ajánlatos házassági és alkalmi ajándéknak és jobb háztartások részére.

Kapható csak HIRSCHBERG A.-nál
az egyesült amerikai szabad. ezüstárak gyár főképviseleténél.
Bécs, II., Rembrandtstrasse 19/7. Telefon 7114.

Szállítás a vidékre utánvétellel, vagy az összeg előlege befizetése mellett. Tisztelettel köszönöm a hozzá 10 kr. Csupán az itt látható védjeggyel valódi. (Egyszerűsített.)
Kivonat az elismert levelekből:
Bécs, ezüstárak gyárát megkaptam, melyet nagyon meg vagyok elégedve és kérem meg egy olyan garnitúrát, 14 drb. amer. szab. ezüstből utánv. küldeni.
Borovics, Kr.-Székelym. 18/7. 896.

Keresztes S. főszolgabíró.
*Az első küldeményem nagyon meg vagyok elégedve, kérek még egy garnitúrát.
Károcs.
*A küldeményt vettem, nagyon meg vagyok elégedve, kérek még egy küldeményt 6 frt 60 kr-ért.
Kolozsvár.

Bánffy báró 6 excell.

6 arany, 18 ezüst érem, 30 színes és olívméző oklevél.
Kwizda-féle
korneuburgi
marha-táppor.
Veterin.-diáttetikai szer lovak, szarvasmarhák és juhok számára.
43 esztendő óta a legfőbb istállóban kitűnő sikerrel alkalmaztatva a táplálkozás kedv hiányát, rossz emésztését, a telenség teljének bősége és jobb teljezést előidézi.
Ar: 1/2 doboz 75 kr. 1/2 doboz 35 kr. Csupán a fenti védjeggyel ellátva valódi és kapható minden gyógyszerárban és gyógyszerkereskedésben. — Főraktár: Kwizda Ferencz Joh.
cs. és kir. ostr.-magyar és román ktr. és bolg. f. u. szállítás.
Korlátolt gyógyszerár Korneuburg, Bécs mellett.

Régiségek. Antik butorok, bronzok, meissenai és Alt-wien porcellán, antik ékszerek, nappal, képek és porcellánok most olcsón kaphatók: **RETHI ZSIGMOND-nál IV., Granátos-utca 8.**
Hagyatékok megbeszélhetők és esetleg megvételnek.

A mi öltönyeink
feltűnést keltenek.
Egy elegáns öltöny 12 frt, téli kabát 14 forint és feljebb az Angol szabónál Kohn Heilmann és fia, Budapest, Károly-körút 12. földszint és első emelet kaphatók. Szabott árak. Tessék a czimunkra figyelni. 7876

„A világ legjobb sámfája“
FÖLDVÁRY IMRE
férfi divat és fehérnemű raktárban.
Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 11. sz. és VIII., Kerepesi-út 9. 7797
Férfi ingek, Jäger-árak, vadász és sport-cikkék dúsz választékban kaphatók.
Kesttyük és Nyakkendők.
párja
frt 1.50

MATTONI-FÉLE
GESSHÜBLER
legtisztább égvényes
SÁVANYU-KÚT

A női szépség
emelésére, tökéletesítésére és fenntartására legkifejezettebb, teljesen ártalmatlan, vegyízt és szírmest készítmény a 7802
Margit Crème
Rövid idő alatt szűrt szőpőlt, májfoltot, pattanást, bőrtörést (mitessz) és minden más bőrbaját, kímélti a ráncokat és himlőhelyeket. Még koros egyéneknek is ide bájós arcúkat kölcsönöz, ára 60 kr. nagy 1 forint.
Margit holgyor 60 kr. 3 szímben.
Margit szappan 35 kr. Margit fogpép (Zahnpasta) 50 kr.
Készítő FÖLDES gyógyszerár,
Aradon Deák Ferenc-utca 11. sz.
Főraktár: Török József gyógyszerár, Budapest, Király-utca 12.

Z. BÁRDI GABI GRÓFNÉ
Ó Működés — elismert fővárosi szépség — legkedveltebb toleto-cikkjei:
Satanella - holgyor
(folt, róza, és krém) és **SATANELLA-CRÈME**
bőj, szépség, ide és hófehér arc azonnali előállítására!
A kettő együtt is és külön-külön használható! Anniban különbözik a többi készítményektől, hogy használata minden időben szabadon lehet hagyni — a nélkül — hogy a legkisebb foltot vagy ráncot hagyja maga után. Nem marj és nem ég! 7785
Satanella-hajszesz
mely a hajhullást akkor is megszünteti, ha az a legnagyobb betegség következménye; hajnövekedést elősegíti; a hajszálakat nem idez. Egyedülálló készítmény. Szabadadással (Pest). Főraktár: Török József Király-utca, Molnár és Moser Koronaherczeg-utca, Lux Mihály Múzeum-körút, Majthényi Béla Egyetem-utca.
Ara 1 forint.

PATIKÁ
Vaspepton-konzerv vérszegény gyermekek és felnőtteknél javítja az étvágyat, megszűnteti az idegességet, jó álmot hoz, ára 1 doboz 90 kr. Cocain-pasztillából 1 éhany darabka megszünteti a garat és gégehurut, köhögést és rekedtséget, ára 75 kr. A Gantharia-olajok listos szer nemcsak, migrendi és ideg-zabánál, hatása még jobb, ha egyidejűleg Gantharia-szeszt is használunk, ára 1-1 frt. Finor calcium kitűnő hatású szer a nyak- és mirigybetegségeknél, ára 1 és 2 frt. Az áfonya-kivonat a legmagasabb, érelg. tartó órárt, elemző, régi bőrtüneteket rövid időn meggyógyítja, ára csattal és váltával 1 frt 50 kr. A Fucus tengeri növény kivonata klinikailag elismert szer a hiány ellen és a kővér egyéneknek előforduló szívm. ellen, ára 1 tv. 2 frt. Vízvezet. hirtőpor láz, vér, köhögéskor, hipotóniájúknak rövid időn meggyógyítja, ára 50 kr. — Kaphatók **HAZLINSKY KÁROLY** gyógyszeráránál, Budapest, VIII., Rák Szilárd-utca 28. sz. 7877

50 év óta
közkeletűségnek örvendőnek köhögés, rekedtség, torok és légzési zavarok működési zavarainál a kitűnőnek bizonyult
EGGER-féle MELLPASZTILLÁK
(1 doboz 50 kr. és 1 frt. Próbadoz 25 kr.)
Bőrmestelés 30 kr. — A gromor rendellenes működésénél radikális hatásnak bizonyultak
EGGER szódapasztilái
(1 doboz 30 kr.). Bőrmestelés 20 kr. Mindkét szer kapható minden gyógyszerárban. — F. 75- és szilárd raktár Magyarországon. Nádor gyógy. Budapest, Váci-körút 17.

Fekete
Selyemkelmék
legszolidabb festésűek, a jó viselhetőség és tartósságért jótállással. Közvetlen elárulás igazi gyári árakon, magánosok részére portó- és vámmentesen, a házhoz szállítva. Ezer meg ezer előismerő irat. Minták fehér és színes selymekből is, bérmentve.
GRIEDER ADOLF ÉS TSA
királyi szállítók
selymekkel gyárak szövetsége Zürich. 7780

Haj-fiatalító
Herm. Jahnke berlini híres vegyész talál-
mánya. A haj-fiatalító nem festi a haját, hanem a fiatalos eredeti és ide hajszínt helyreállítja, a vörös haját barnítja. — Egy üveg ára 2 frt 40 kr. postával bérmentve, a pénz előleges befizetése mellett 2 frt 75 kr. Hozzávaló Brillantine 1 üveg ára 60 kr. postán bérmentve 80 kr.
Budapesti főraktár: **EGGER-féle** gyógyszerár a Nádorhoz, VI., Váci-körút 17. és a Török-féle gyógyszerár. 7811

Kávéháztulajdonosoknak,
Vendéglősöknek,
Fűszerkereskedőknek
ajánl I. rendű legújabb termései
OROSZ teát
SCHNITZER MÓR tea-nagykereskedése
Budapest, VI., Váci-körút 9. 7840
u. m.: Finom Souchong-teát kilóját 8 forintért
Kis Mandarin, igen finom 4
Tiszta Peccot 6
Melange-teát 4
Postaküldemények 2 kilón felül viteldíjmentesen és csomagolási költség nélkül küldetnek szét. — Mintaküldemények a fenti nemekből összeállítva 5 frt.
Alapított 1850. Alapított 1850.

MINDENÜTT KAPHATÓ
RETHY FELE
RETHY RÉTHY
PEMETEFÜ CZUKORKA
LEGJOBB
rekedtség
köhögés és
hurut ellen.
1 doboz ára 30 kr. 5 doboz bérmentve 1 frt 50 kr.
Szállítás:
RÉTHY BÉLA gyógyszerár Békés-Csabán.

PALAIS ROYAL
a fő- és székváros legnagyobb áruháza
ORLAI SÁNDOR porzsa eszász,
spanyol kir. udvari szállító 7777
Budapest, Koronaherczeg-utca 8. sz.
a következő ezikeket gyári árban ajánlja:
Nászajándékok, chinai ezüst-árak, finom bronz-árak, dísz-órak, gyémántutáztat ékszerek valódi fogl., valódi párisi legyezók, bórdíszmű-árak, ezüstbotok, bőrvövek (gürtl), szalag, bársony, arany és fémövek.

Magyarország legszebb látványossága
A hódoló
diszfelvonulás.
Óriási körkép
festette Eisenhut Ferenc
Látható Városliget Andrassy-út végén
a magyar körkép-társaság palotájában
reggel 9 órától este 6 óráig.
Belépő díj 50 krajczár. 7808
Gyermekek és katonajegy örmestertől lefelé 30 kr.



44. SZÁM. 1898.

BUDAPEST, OKTÓBER 30.

45. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK egyévtől félévre — 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG 1 egész évre 8 frt
félévre — 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK 1 egész évre 5.—
félévre — 2.50 Külföldi előfizetésekre a postailag
meghatározott viládjai is csatolandó.



Eredetije Darnay Kálmán múzeumában Sümegen.

KISFALUDY SÁNDOR 1842-1911 ARCKÉPE.

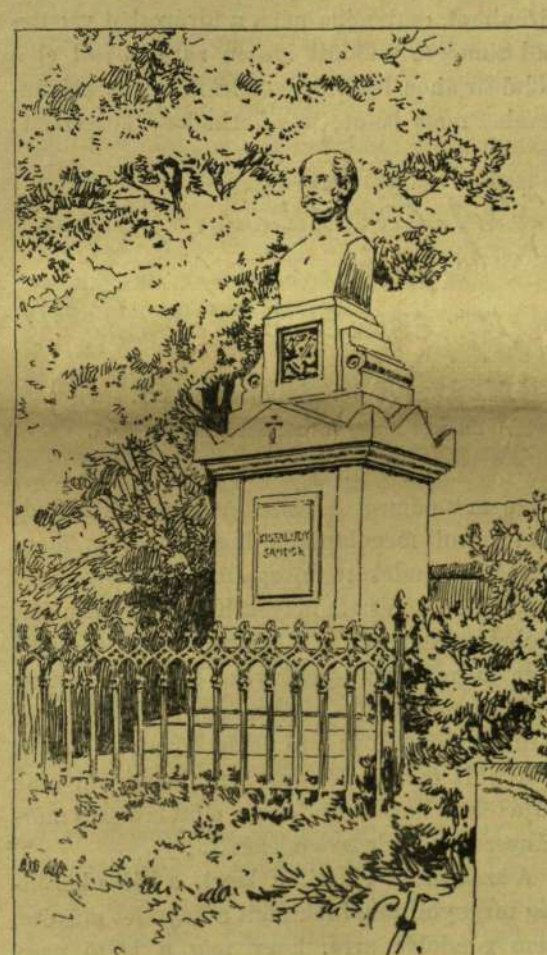
KISFALUDY SÁNDOR ÉS HITVESE.

Irta szentmártoni Darnay Kálmán.

BERECZKI ÁRPÁD legújabb színművével, a „Himfy dalai“-val újra föllevenítette előttünk a szerelem édesszavú költőjének és hitvesének, Szegedy Róának emlékeztet, azzal a szép elhatározásával pedig, hogy műve előadásakor a fővárosi közönségtől kapott babérokhoz most halottak napján a költő és neje sírjára kívánja elhelyeztetni, sűrű emlegetés tárgyává tette Sümeg városát is, mely a költőnek nemcsak szülővárosa és most örök nyugvóhelye, hanem egész életével és működésével is mindig szoros kapcsolatban volt.

Ez alkalomból nem lesz talán érdektelen, ha jelen soraimmal elvezetem a magyar közönség képzeletét és kegyeletét arra a helyre, a hol a költő teljes felszázadon át élt és alkotott. Sümeg várának ormáról egy ezred év emlékeként omladozó bástyák néznek le a tövén álló nemesi házra. Itt született Kisfaludy Sándor. Most is a régi vasrács védi ablakait a régi farács keríti be a ház előtti kis kert. A sötét folyosó, a bolthajtásos szobák, a nehéz tölgyfaajtók nagy rézzárai, sőt Kisfaludy író-

asztala helyén a padlóban ma is ott látszik a két mélyedés, melyet egy felszázadon át folytatott szorgalmas írói munkásság látható bélyege.



KISFALUDY SÁNDOR SIREMLÉKE A SÜMEGI TEMETŐBEN.

geként hagyott ott a költő vaspatkós eszmája. Minden úgy áll ma is, hogy azt hihetnők, nem örökre távozott el tőlünk büszkeségünk, ha ott nem állna a ház homlokzatán márványba vésve: „E házban született, élt és halt meg Kisfaludy Sándor“.

Kilenczven éve múlt, midőn e család ház rózsabokros kis kertjébe először vezette be Kisfaludy Sándor fiatal, szép hitvesét, Szegedy Rozáliát. A kámi nemesi kuriában töltött mézesheket megújultak; Himfy kesergő szerelmét a boldog szerelem édeni órai követték, akkor, midőn a szerető feleség ajkán először csendült meg a dal:

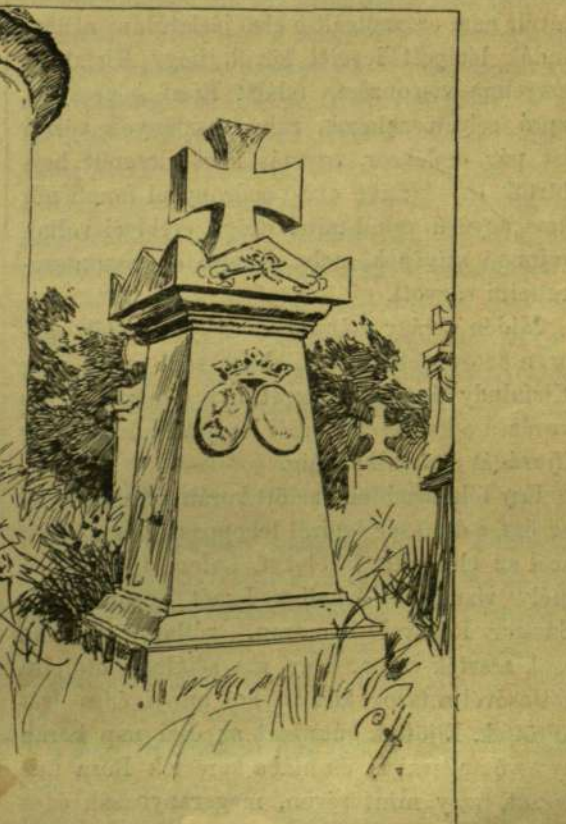
Kerek erdő, de magas vagy,
Édes szívem, de messze vagy,
Kerek erdőt levágatnám,
Ha szeretőm megláthatnám!

A bús dalt édes suttogás váltotta fel, a dalt kíséző hárfa enyelgő hangját elkapta az esti szellő. Róza oda simult Sándorhoz, lecsókolva arcának komoly redőit, majd dévajkodva, édes kacagás közt vigabb nótába kezdett:

Szeretők igaznak látszik,
De csak mikor velem játszik.
Egy poltura nem egy tallér,
Nem minden legény gavadér!

Így éltek ők boldogan, élvezve a jelent, elmerengve a viszontagságos múlt idők emlékein. Ha beköszönt az ősz, midőn a nap heve már leperzselte a rétek virágait, a lehullott faleveleket csörtetve viszi a szél a száraz haraszt: akkor keressük fel Kisfaludy szőlejeének hagyományos diófa. Ó rá emlékeztet egy régi repecskes szúrágta lóca, melynek szomszédságában van az a kedves nyaraló, a hol Kis-

A dalok eredetije Kisfaludy Sándor kéziratában Darnay múzeumában van Sümegen.



Háry Gyula rajza.

SZEGEDY RÓZA SIREMLÉKE A SÜMEGI TEMETŐBEN.